

גליון מוגדל

12 עמודים
לכבוד חג מן תורה

בסיעתא דשמיא

רוממות

חג השבועות פרשת נשא תשפ"ו

גליון 514 שנה י"א

גליון שבועי לבני התורה

פסקי הלכה
עיון
תבשילין

רוממות דהלכה

הרב רפאל אלתן רבטובין

היתר איסור
"הכנה"
מיו"ט
לשבת

בערב יו"ט (קמטא"י).

בביצה קלופה

שעבר עליה
לילה

אם עירב

עירוב תבשילין בביצה קלופה שעבר עליה הלילה
אם מחמירים שלא לאכלו אינו ראוי לשמש
כעירוב תבשילין (קמטא"י).

כשעושה רק מלאכה דרבנן

מי שבשיל כל מאכלי שבת בערב יו"ט וביו"ט
מניח את האוכלין על הבלען או על הפלטה
לכבוד שבת יש לו לעשות עירוב תבשילין בברכה,
דעל איסורים דרבנן של שהיה לכתחילה ובשיל
אחר בשיל בלח יש גם לעשות עירוב תבשילין
(קמטא"י).

במאכל קפוא

מותר לעשות עירוב תבשילין במאכל קפוא
(קמטא"י).

בישיבות

בישיבות אין לסמוך על העירוב תבשילין שראש
הישיבה עושה בביתו אלא שהאחראי על המטבח
יעשה עירוב מיוחד לישיבה (קמטא"י).

עירב בביתו ונאלץ ביו"ט ליסוע

מי שהניח עירוב תבשילין בביתו וביו"ט נסע
לבית חולים וכדו' שהוא מחוץ לתחום של מקום
הנחת העירוב אין העירוב מועיל עבורו (קמטא"י).

בנים נשואים המתארחים אצל הוריהם

ילדים נשואים שמתארחים בבית הוריהם נוהגים
לסמוך על העירוב תבשילין של הוריהם אף שלא
יזכה להם להדיא את העירוב (קמטא"י).

כשמסופק אם יבשל לשבת

מי שמסופק אם יצטרך להכין משהו מיו"ט לשבת
יש לו לעשות עירוב תבשילין בברכה ויקפיד
להכין לבשל משהו לכבוד שבת (קמטא"י).

אם יכול גדול העיר בן א"י לערב

בעד בני חו"ל הנמצאים בא"י

יו"ט שחל ביום ה' ובני חו"ל עושים יו"ט שני ביום
ו' רב העיר שהוא בן א"י יכול לעשות עבורם
עירוב בלי ברכה כיון שמזכה להם את העירוב
(קמטא"י).

אם בני ביתו צריכים לשמוע

את נוסח "בהדין עירובא"

אין ענין להדר בעירוב תבשילין שהנשים ישמעו
ברכת העירוב ואמירת "בדין יהא שרא" וכו' מפי
בעליהן אף שעיקר העירוב בשבילן שהן עוסקות
בצרכי שבת (קמטא"י).

בנות ביתו ההלכה קמטא"י - קובץ מה טובו
אליהן יעקב.

ההלכה ובקובץ מה טובו אליהן יעקב.
ומהגיר שמחה בונם לייזרון המובא בספר
בנות ביתו ההלכה. א"ד - אליבא דהלכה ב"ה

1. פסקי רבינו על דיו עירוב תבשילין הנוגע
השנה לשבועות שחל בערש מלוקטים מכתבי
הגאון רבי יוסף שוב המובאים בגליון אליבא

לעילוי נשמת הרבנית

מרת מרים קורלנרסקי ז"ה

בת הגאון הגדול רבי מרדכי דוד לוי זצוק"ל

ז"ה שנת ה'תשנ"ח (ה'תשנ"ח)

נלב"ע כ"ט אייר תשל"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י נכדו יידידו הרב הגאון רבי מרדכי דוד קורלנרסקי שליט"א

לעילוי נשמת הרבנית

מרת שרה מרים חנה שוב ז"ה

נלב"ע כ"ט אייר תשס"ט

בת הר"ר צ"ר יוסף אברהם זלמן זצ"ל

נלב"ע כ"ט אייר תשל"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנה הגאון הצדיק רבי פנחס שוב שליט"א

הודעה חשובה

עדיין לא כוסו ההוצאות לגליון מוגדל זה
אשר עלותן משולטת יותר מכל שבוע
אנא מכם בני התורה הנתינים מגליון זה
הרימו תרומתכם בדרכים המופיעים בגב הגליון
ותזכו לברכה והצלחה בכל מכל כל

אסרכת האין אסרכת כל הקוראים היקרים, הרבעים הכותבים,
האסירים והאסירים כדרכה של תורה, התורמים והאסירים של"ט

את כל הברכות האורות בתורה לבני תורה

קראת חז את חורתי

בהתרחקות רוחו והנפש, בשמחה של אלוה, ובתפלה ובברכה
שנכתבה כולו להיות אחרית התורה בהנהגה, ונכתבה באחרית אחרית תורה
נוסף על סוד סמאיה וחסרת כל פנותיה בענין בית קדיש ותפארתו,
שכ"ר

הוקדש ע"י הר"ר רבי עובדיה שניידרמן שליט"א
לרגל שמחת תורה מצווה לבני הבר"ה שמואל יהודה נ"י
אשר תקיים ביום ה' או ל"ט סיון תשפ"ו שיר ושמחה רוחם הסבה מסלומה 3 מ"ט
יהא רעוא מן שמאי יזכור לעלות במעלות התורה היראה והמידות
ויזכה הר"ר שליט"א לרוות נחת דקדושה מכל ויצא חלציו
בשמחה באשר בריחו ובכבוד וכל טוב
ולא תמוש התורה מפיו ומפי דועו עד עולם, אכ"ר

לעילוי נשמת הגאון הגדול
רבי נפתלי ב"ר חיים ברוך נבנאל זצוק"ל
ראש ישיבת פנימי לצעירים
יגע ועמל בתורה מנעוריו בכל כחו
יקד בלחט אש באהבת ומשנות התורה
ובמתקן שפתיו והאריך התורה לאלפי תלמידיו ויכל שנים
נלב"ע כ"ט סיון תשנ"ב ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י נכדו יידידו הר"ר רבי יעקב מרדכי נבנאל שליט"א

לעילוי נשמת
מרת חיה אלנה ב"ר דוד ליינר ז"ה
נלב"ע חג השבועות תשע"ג
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י נכדו יידידו הר"ר רבי יעקב ליינר שליט"א

לעילוי נשמת מור ראש הישיבה
מגדולי מנהלי התורה בטהרתה בדור האחרון
הגאון הגדול רבי הגאון רבי טוביה ה"ר רטוב זצוק"ל
ראש ישיבת בית מאיר ובמסגרת משנת טוביה
נלב"ע כ"ט סיון תשנ"ב ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י נכדו יידידו הגאון רבי מאיר מרקוביץ שליט"א
מראש ישיבת באר מרדכי

לעילוי נשמת
הרב הגאון רבי מאיר ב"ר אליהו הכהן מונק זצ"ל
מנהל רחוק תורת אמת בני ברק
מגדולי מנהלי החינוך בדרך ישראל סבא
והעמדי תלמידים הרבה בדרך המסורה
נלב"ע כ"ט סיון תשנ"ט
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י בנו יידידו הגאון רבי שלום שאול הכהן מונק שליט"א

לעילוי נשמת מקים ומייסד עולם הישיבות לבני עדות המזרח
ראש ישיבת "שארית יוסף" הגאון הגדול
רבי נסים ב"ר יוסף טולידנו זצוק"ל
אשר היה כולו של מתקנות ואהבת תורה והנהיל זאת לתלמידיו
והיה רבוק בל"ג לבנותיו הגדולים מרגל נה"ש רוזנבסקי וח"אבי עזרי" וזע"א
נלב"ע כ"ט סיון תשנ"ב ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י נכדו יידידו הר"ר צ"ר אליעזר יונה שליט"א

לעילוי נשמת
ה"ר דוד בן ציון ב"ר חיים יעקב שולביץ זצ"ל
נלב"ע כ"ט סיון תשנ"א
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י נכדו הר"ר שליט"א

לעילוי נשמת
ה"ר שמואל ב"ר משה צבי הלוי ה"ר
וועייתו מרת צלחה ב"ר צבי הכהן ה"ר
נעקח"ש כ"ט סיון תש"ד
הונצח ע"י נינים הר"ר צ"ר דוד פרידמן שליט"א

הוקדש ע"י יידידו הר"ר צ"ר אלעזר בלזן שליט"א
בן הרב הגאון רבי משה בלזן שליט"א
וחתן יידידו הרב הגאון רבי אברהם יחיאל אונא שליט"א
לרגל שמחת תורה מצווה לבני הבר"ה שמואל יהודה נ"י
אשר תקיים ביום ה' או ל"ט סיון תשפ"ו שיר ושמחה רוחם הסבה מסלומה 3 מ"ט
יהא רעוא מן שמאי יזכור לעלות במעלות התורה היראה והמידות
ויזכה הר"ר שליט"א לרוות נחת דקדושה מכל ויצא חלציו
בשמחה באשר בריחו ובכבוד וכל טוב
ולא תמוש התורה מפיו ומפי דועו עד עולם, אכ"ר

הוקדש ע"י יידידו מחשובי הפועלים לש"ש בעיר אלעד
הרה"ג רבי בנצאל וייס שליט"א
לרגל השמחה הגדולה השרויה במעונו
בנישואי בתו הכלה המהוללת תח'ל
עב"ג המופלג בתורה ויראה וכל מדה נכונה
הבה"ח פנחס קרמר נ"י
מבחיני ישיבת פנימי-פחד יצחק
בן הר"ר רבי גדליה קרמר שליט"א
אשר תקיים ביום ה' או ל"ט סיון תשפ"ו שיר ושמחה רוחם הסבה מסלומה 3 מ"ט
יהא רעוא מן שמאי יזכור לעלות במעלות התורה היראה והמידות
ויזכה הר"ר שליט"א לרוות נחת דקדושה מכל ויצא חלציו
בשמחה באשר בריחו ובכבוד וכל טוב
ולא תמוש התורה מפיו ומפי דועו עד עולם, אכ"ר

הוקדש ע"י יידידו הגאון רבי משה אריה ברונר שליט"א
ראש כולל העופות - לכאריהמו"ע
לרגל השמחה הגדולה השרויה במעונו
בנישואי בנו המופלג בתורה ויראה וכל מדה נכונה
הבה"ח יחזקאל שירנא ברונר נ"י
מבחיני ישיבת פנימי-פחד יצחק
עב"ג הכלה המהוללת תח'ל
בת הגאון רבי פנחס מרדכי יזכרמן שליט"א
ראש ישיבת חרות התלמוד
אשר תקיים ביום ה' או ל"ט סיון תשפ"ו שיר ושמחה רוחם הסבה מסלומה 3 מ"ט
יהא רעוא מן שמאי יזכור לעלות במעלות התורה היראה והמידות
ויזכה הר"ר שליט"א לרוות נחת דקדושה מכל ויצא חלציו
בשמחה באשר בריחו ובכבוד וכל טוב
ולא תמוש התורה מפיו ומפי דועו עד עולם, אכ"ר

מתנות כהונה – בחינת יששכר וזבולון

וְאִישׁ אֶת קִדְשׁוֹ לֹא יִהְיֶה, אִישׁ אֲשֶׁר יֵתֵן לַפֶּה לֹא יִהְיֶה (ה,י).
 א] הפרשה שלאחר מצוות נתינת המתנות לכהנים, היא מצוות השקאת אישה סוטה, וכתב רש"י שנשמכו זה לזה ללמד שאם אתה מעבך מתנות הכהן, חייך שתצטרך לבוא אצלו להביא לו את הסוטה. וצריך ביאור מהו הקשר שבין הדברים, ומה פשר העונש שהמעבך מתנות הכהנים סופו שמביא אשתו אל הכהן.

ב] והנה עיקר החיוב ליתן תרומות ומעשרות, צריך ביאור, שהרי הכהנים משרתי ה' יתברך, והוא ידו מלאה פתוחה וקדושה, ולמה לא ימלא חסרונם בעצמו, כדרך כל בעל הבית שמשלם שכר עובדיו.

ביאור הדברים, כי מצינו בתורה שותפות 'יששכר וזבולון', והיינו שאדם העוסק באסיפת ממון בעולם הזה נותן מממונו לאדם הממית עצמו באוהלה תורה, ומאפשר לו ללמוד בלא עול, ובכך יש לו חלק בתורתו של יששכר (ראה רש"י דברים לג,יח). - כיוצא בזה חייבה התורה את כל ישראל להיות בבחינת 'זבולון' כלפי הכהנים. ואף התלמיד חכם שמעלתו גדולה צריך למעלה הכהונה, ואף הכהן עצמו צריך לזה, וכמו שמצינו שאף תלמיד חכם שהוא בבחינת יששכר צריך להיות גם בבחינת זבולון כשיש בידו לעשות כן (ויק"ר קדושים כה,א).

ג] והנה כתב הרמב"ן בהשגות לספר המצוות הרמב"ם (שורש יב) שבתרומה ישנן שתי מצוות נפרדות, האחת ההפרשה והשניה הנתינה. וכתבו המפרשים שאף הרמב"ם מודה שההפרשה והנתינה הם שני דינים נפרדים, אלא שסובר שעל פי כללי מנין המצוות אין למנותם כשתיים.

טעם הדבר שהנתינה נחלקה מההפרשה לעמוד לעצמה, כי יש ענין מיוחד ב"נתינה" לכהן, כמבואר, שבוה הריהו מתחבר לכהן, ואם בעל נפש הוא סופו להתחבר עימו בכל אורחות חייו וללמוד ממעשיו, כזבולון מיששכר.

ונמצא כי הנתינה לכהנים אינה לתועלת הכהנים, כי בודאי הקב"ה יכול לפרנסם משלו, אלא לתועלת הישראל הנותן היא. וביאור הדברים כמו שכתב הגר"א דסלי זצ"ל (מכתב מאליהו ח"א עמוד 36), שעל ידי הנתינה האדם מרגיש קשר אל מי שנתן לו. וכך על ידי הנתינה לכהן הריהו נפגש עימו ומתחבר אליו.

ד] ומה שצריך האדם להיות גם זבולון ליששכר, וגם זבולון לכהנים, היינו משום שבהתחברו לתלמיד חכם הריהו לומד להידבק בתורה, ואילו בהתחברו לכהן הרי הוא לומד להיות קדוש לאלוהיו, כמו שנאמר (ויקרא כא,ו) 'קדשים יהיו לאלהיהם וגו'.

1. מעובד מתוך כתביו

הוא ממון שלו, אבל זה רק בעולם הזה, ואילו כלפי חיי הנצח אינם שלו, ורק על ידי הברכה קונה אותם, כי הברכה והשפעתה נשארים לעולם. כיוצא בזה כשנותן מממונו לכהן ולעני - קונה אותו להיות שלו לעולמי עד.

נמצא שכאן לימדה תורה את האדם שרק מה שנותן הוא שלו, והשאר אינו שלו, אלא הקב"ה הפקיד אותו עליו, והותר לו להשתמש בו.

ב] עוד יש לעיין בכפל הלשון בכתוב 'לו יהיו - לו יהיה'. וכן צריך ביאור חילוק הלשון, שבתחילה נאמר 'לו יהיו' לשון רבים, ובסוף נאמר 'לו יהיה' לשון יחיד. עוד צריך ביאור עיקר הלשון 'קדשיו', והרי קדשי הכהן הם. והנה כתב רש"י: 'מדרש אגדה, ואיש את קדשיו לו יהיו', מי שמעבך מעשרותיו ואינו נותן, לו יהיו המעשרות, סוף שאין שדה עושה אלא אחד מעשרה שהיתה למודה לעשות. ועל מה שנאמר בסוף הכתוב 'איש אשר יתן לכהן פירש רש"י: 'מתנות הראויות לו, 'לו יהיה' ממון הרבה.

והביאור כנ"ל, שהנתינה מלמדת את הנותן שרק הפירות שנותן לכהן הם שלו, ועל כן כאשר אינו נותנם ייקחו ממנו את כל מה שהופקד אצלו וחשב שהם שלו, וישאירו לו רק את מה שהיה ראוי שיהיה שלו אם היה מפרש כדן.

והיינו כי המשתמש במה שניתן לו משמים רק לצורכי עצמו, מקבל מה שנגזר עליו, אבל המחלק משלו לאחרים - מקבל יותר מכך, כי נותנים לו גם מה שהיה צריך להגיע לאחר, ונגזר עליו שלא יבא לו בדרך כבוד, אלא כקבלת צדקה. והאדם מרוויח שהוא מקבל בזה שכר הצדקה. והיינו, שכיון שהוא גזבר טוב, הקב"ה מפקיד בידו עוד אוצרות שיחלקם כראוי, ויזכה בהם לחיי העולם הבא. וזהו שכתב רש"י שזוכה לממון 'הרבה', כי הרבה היינו יותר מהראוי (רש"י בראשית לג,יא).

ובזה יתבאר לשון הכתוב, שברישא נאמר 'קדשיו' דהיינו שמשארים אצלו, ועל כן 'לו יהיו' בשנה הבאה, וכיון שמדבר על הפירות קראם בלשון רבים. אבל הנותן לכהן על משארים אצלו, 'לו יהיה' ממון הרבה, וכיון שמדבר על לאיש כתב בלשון יחיד.

והסימן לאדם המרגיש שהממון בגדר 'פקדון' אצלו, ושרק מה שנותן לאחרים הוא "שלו", מבואר במעשה שהיה עם הגר"א דסלי זצ"ל, שראה אדם עשיר שכשחיתן ילדיו קנה בגדים גם ליתומים, והעיר לו, כי לבניו קנה בד מיוחד ולעניים גם בפרט, ואם היה מרגיש כי רק בגדי היתומים הם בגדיו לנצח, היה קונה להם מבגד טוב יותר (פיני המשמר פסח עמוד קצט).

רוממות השבת

הרב צבי שוב

שאמרו רצונינו לראות את מלכינו. ע"כ.

וניתן לחדש עוד שהיה בשבת נתנה תורה והנה אף ששבת נתנה במרה אבל הזכור את יום השבת לקדשו' ניתן רק בנתן תורה כמשי' מבורח (דברים ה,יב) וכתב בגינת ורדים (לפמ"ג יב). וכ"כ בדברי מלכיא (א,א). וכתב החפץ חיים בשם עולם (א,א) דבמרה לא נצטוו רק על שמירת שבת ממלאכה ובהר סיני ניתוסף להם מצות זכירת שבת שהוא המ"ע של קידוש. [ובאמת ענין הג' סעודות כבר ניתן קודם לכן בפרשת המן וכתב ראו כי ד' נתן לכם השבת, אך יתכן שהיה זה מחמת שמצווים בשמירת מלאכה ולאכול בו ג"ס ועכ"פ לא היה שלמות מתנת השבת].

ולפי זה יתכן לחדש שכל זה ניתן להם בשבת נתנה תורה במה שאמר הקב"ה זכור את יום השבת לקדשו בזה הרגע ניתן להם כל תוקף קדושת השבת בבחינת שבת מלכתא כלה. ומעתה נמצא שכל היוצא לקראת כלה מלכתא, מלבד מה שהיה כאן הקבלת פני שכינה פנים בפנים דיבר ה' עמכם, היה בזה גם משם הקבלת פני שבת שרק בבוקר בשעת מתן תורה אז הוא שנעשו בת זוג עם השבת, והדברים נוראים מאוד. ובודאי יומא בגרים לחיזוק לימוד התורה בשבת קודש זו. [וחכם עיניו בראשו לנוח מעט בחג השבועות כהכנה לשבת קודש זו].

ואכתוב עוד פרפרת נפלאה לשמח לבב בני התורה בדבר פלא שנתעוררתי - מצינו פעמיים בש"ח מימרות של רבי יהושע בן לוי בזה אחר זה בענין אחד; א. במסכת שבת (פח,ב) באגדת דמיון תורה ח' מימרות במעלת מתן תורה ומעמד הר סיני. ב. במסכת מגילה ג:ד. ח' מימרות בכל הלכות קבועות של קריאת המגילה בזמן קריאתה חיובה ומקום חיובה. בדיוק ח' מימרות מרבי יהושע בן לוי. והלא לא לחינה הוא כזה פלא. אכן מצינו דבר פלא ברבי יהושע בן לוי (כתובות עז,ב) דהוה מיכרך בבעלי ראתן ועסק בתורה אמר אילת אהבים ויעלת חן אם חן מעלה על לומדיה אגוני לא מגנא. [מושיבין אצלו ומובטח הוא שתגין התורה עליו ולא יזוק, רש"י]. ובזכות זה זכה ליכנס חי לגן עדן כמבואר שם שאמר

אומרים מזמור שבשבת נתנה תורה. [וגם בשיר של יום הנה מנהגינו לומר מזמור יט עפ"ד הגר"א אך במסכת סופרים כתוב לומר מזמור כט בחג השבועות ועמד בזה במועדים וזמנים סימן קפ].

ידוע דברי הגר"ז עה"ת בפרשת יתרו שענייני ההכנה לשבת קודש שזכרו ברמב"ם שיושב בכבוד ראש ומיחל להקבלת פני השבת כמו שהוא יוצא לקראת המלך, וכן היציאה לקראת שבת מלכתא, כל זה מקביל למה שהיה במעמד הר סיני 'והיו נכונים ליום השלישי', היוצא משה את העם לקראת האלוקים מן המחנה' שהיציאה עצמה מן המחנה לקראת השכינה היתה דין ומצוה. וכתב שכל זה נתחדש לאחר שאמרו רצונינו לראות את מלכינו נתחדש הקבלת פני השכינה אבל מתחילה שאמר ה' למשה הנה אנכי בא אליך בעב הענן לא היו שייכים הם להקבלת פניו. ולפי זה נמצא שכל הענין של כחתן היוצא לקראת כלה שבוה נתחדש שמתן תורה הוא נישואין חופה ונישואין הכל הוא אך ורק לאחר 'רצונינו לראות את מלכינו', וכדבר המפורש ברש"י בתחילת שיר השירים: ישקני מנשיקות פיהו - אך אני מתאוה ושוקקת להיותו נוהג עמי כמנהג הראשון כחתן אל כלה פה אל פה. ונאמר דוגמא שלו על שם שנתן להם תורתו ודבר עמהם פנים אל פנים ואותם דודים עוודם עריבים עליהם מכל שעשעו ומובטחים מאתו להופיע עוד עליהם לבאר להם סוד טעמיה ומסתר צפונותיה ומחלים פניו לקיים דברו והיו ישיקני מנשיקות פיהו. וברש"י (בלק כג,כג): כעת יאמר ליעקב וגו' - עוד עתיד להיות עת כעת הזאת אשר תגלה חתן לעין כל שהן יושבין לפניו ולמדוהו תורה מפיו ומחיצתן לפניו ממלאכי השרת, והם ישאלו להם מה פעל אל, וזהו שנאמר והיו עיניך רואות את מוריך. ע"כ. וכל זה שזה פה אל פה כחתן וכלה הוא לאחר רצונינו לראות את מלכינו. וביאור הגר"א על שיר השירים (ב,ד-ה): 'כי חולת אהבה אני' - פירוש שזכיתי מחמת שהחליתי מחמת גודל אהבתו עלי לראות אותו כמו

בשבת נתנה תורה

בשנה זו חל חג השבועות עם השבת שלאחריו ז' סיון כאותו יום ממש שניתנה בו תורה, שכן הכל מודים בשבת נתנה תורה (שבת פז,ב). ולשון הגר"א (תיק"ז ו אחרונים) בביאור רז"ל: אלמלי שמרו ישראל ב' שבתות מיד היו נגאלין דשבת ראשונה היא נגד בית המקדש ראשון ושני שנבנה ע"י אדם והן נגד יום השבת ולילה ואח"כ הגלות לקבל ימי החול אסתמכא בגלות ימי החול משוירין וריחא דנשמתא משבת שעברה שיע"ז תוכל לקבל הנשמה בשבת הבאה לגמרי ע"י הקב"ה שלא תפול עוד, דכן אנחנו בגלות ונשלמה פרים שפתינו הציבי לך ציונים וחיים מעט בשוירין דבית המקדש והתורה שניתנה לנו בשבת בסיני שיע"ז נצא לחירות ולא נפול עוד. ע"כ. משמעות דבריו דהשבת הראשונה שכווננו רז"ל היא שבת מתן תורה ודמיונה אנו חיים בגלות מבזה התורה שניתן בשבת. [ובמפרשים פירשו על שבת ירידת המן]

ומצינו גם דבר מנהג חשוב היוצא ממנו מעלת בשבת נתנה תורה על פני חג השבועות, שהרי טעם אמירת מזמור לדוד הבו לד' בני אלים בחזרת הס"ת בשבת בשחרית כתב הטור (ס' רפד) ונוהגים לומר בספרד מזמור כ"ט לדוד הבו לה' בני אלים כשמחזירים הספר, מפני שנאמר על מתן תורה (זכרים קטז,א) וגם שבע ברכות על שבת נתקנו כנגד שבעה קולות שנאמרו בו ע"ל ומקורו בספר המנהיג. וכתב שם הב"ח וזה לשונו: משמע דדוקא בשבת דאיכא תרתי טעמי, ועל כן אין אומרים אותו אלא בשעה שמחזיר הספר, לפי שנאמר על מתן תורה. וכתב הפרי מגדים (סימן קלד אי"ס ק"ק) דנבמנהג בשבת אין אומרים רק מזמור כ"ד דבשחרית ניתנה תורה. והנה בחג השבועות בקריאה של מתן תורתנו אומרים מזמור כ"ד והוא פלא. ועמד בזה בשערי אפרים (י,מב) וז"ל: וקצת צ"ע בחג השבועות שהוא זמן מ"ת אפשר ש"ל מזמור לדוד הבו לה' ע"כ. אך המנהג בכל הפוסקים אינו כן וחזוין שכחה של שבת בשבת נתנה תורה יש בה עדיפות במנהג כל כלל ישראל בהלכה על פני חג השבועות שבהחזרת הס"ת בשבת

מִן הַגֵּאֵב ד' הַגָּאון רבי מרדכי גרוס שליט"א

ובפירושי הראשונים להגדה נאמרו כמה דרכים (עין כל בו ואבודרהם), יש שביארו הכונה לגילוי השכינה שהיה שם וכמו שנאמר "אתה הִרְאָתָ לְדַעַת פִּי ה' הוּא הָאֱלֹקִים אֵין עוֹד מִלְכָּדוֹ" (דברים ד, לה), ויש שפירשו הטובה במה שפסקה אז הוזהמה שהטיל הנחש [בחטא אדם הראשון] וכמו שאמרו חז"ל (שבת קמז, א) ויבמות קגב, 'ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמת'.

ואמנם הדברים צריכים ביאור כי לכאורה ענינים אלו לא היו נפירים בפני עצמם ממתי תורה אלא להפך רק משום מתן תורה זכו להם, וכמו שמשמע כן לענין גילוי השכינה בתפילת מוסף של ראש השנה [בברכת שפורות] 'אתה נגלית בענן כבודך על עם קדשך לדבר עמם וכו' בהגלותך מלכנו על הר סיני ללמד לעמך תורה ומצוות'.

וכמו"כ גם בענין 'פסקה זוהמת' שבפשוט ודאי זה היה תלוי במתן תורה דוקא, וכך מבואר בזה"ק (ח"א קכב), שפירש בהדיא מה שפסקה הוזהמה מישאל במעמד הר סיני כיון שקיבלו את התורה, ופי' שם עוד שהנשים אף שעמדו בהר סיני מימ' כיון שלא קיבלו את התורה ממש כמו הזכרים שהרי אין חייבות בכל מצוות התורה, לכן לא פסק מהם הוזהמה לגמרי [שהשכשים נמצאים בהן], עי"ש.

ואולם לפי המבואר אפשר לפרש הכונה דאילו קרבנו לפני הר סיני ליתן לנו את התורה כתר"ג עצות לתכלית הרבקות בקב"ה, ועדיין לא נתן לנו את התורה כתכלית בפני עצמה להידבק בה, דיינו.

'חג השבועות' ו'זמן מתן תורתנו'

ומעתה לפי כל זה מובן מה שתיקנו חז"ל בתפילה הלשון 'חג השבועות זמן מתן תורתנו' כי 'חג השבועות' הוא כפי הנקרא בתורה שזה מורה על טהרת ישראל להיות מוכנים ליום חתונתו עם הקב"ה כביכול ע"י קבלת המצוות שהם תרי"ג עצות איך לזכות לזה, ועוד הוסיפו חז"ל לומר 'זמן מתן תורתנו' שזה מכוון לענין הנוסף שהיה בנתינת התורה כתכלית בפני עצמה להידבק בה.

והנה בתשובות הריב"ש (סימן צו) כתב שכאשר קידשו עפ"י הראיה היה שייך שיהיה יום החמישים ביום ה' בסיון, ובו יחול חג השבועות, אע"פ שבדאי א"י יום מתן תורה, ואף ששמע שם דאכן באופן כזה לא היו מזכירים בתפילה 'זמן מתן תורתנו' רק 'חג השבועות', עי"ש.

וכבר הקשו עליו מהגמרא (פסחים סחב) 'הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכס מ"ט יום שניתנה בו תורה הוא', וכן ירושלמי (ריה פ"ד ה"ח) 'בכל הקרבנות כתיב חטא ובעצרת אין כתיב חטא אמר להן הקב"ה מכיון שקיבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם', ומבואר לכאורה שחג השבועות בהכרח הוא דוקא ביום מתן תורה.

ואולם לפי כל הנתבאר יש לפרש דעת הריב"ש דאכן ודאי יש מתן תורה אף ביום החמישים שחל ביום ה' סיון, כי דוקא הענין השני של 'זמן מתן תורתנו' בנתינת התורה עצמה להידבק בה זה מיוחד ליום ו' בסיון, אבל ענין 'חג השבועות' שהוא 'יום חתונתו' של הקב"ה עם ישראל בדבקות ע"י התורה הניתנת להם זה תלוי ביום החמישים שהוא אחר השלמת טהרת ישראל לנישואין, וזה עיקרו של החג מן התורה, ולכן אף בזה תלוי הדין 'לכס', וכן בזה תלוי הכפרה שאין חטאת כי 'מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם'.

ולמעשה אופן קיום שני החלקים הנ"ל למעשה - שהדבקות בנותן התורה ע"י עשיית המצוות מתוך 'שְׂוִיַּת ה' לְנִגְדֵי תַמִּיד' ובכונה לעשות רצון אבינו שבשמים, והדבקות בתורה הקדושה ע"י השקידה בה ללא הרף בעמל רב ובלא הסחת הדעת מהלימוד.

דביקות בקב"ה ודביקות בתורה:

הנה חז"ל תיקנו במטבע סדר התפילה הלשון 'יום חג השבועות הזה זמן מתן תורתנו', וכבר הקשו המפרשים מדוע בתורה לא נזכר כלל ענין מתן תורה בחג השבועות.

תרי"ג עצות לדביקות בקב"ה

ובביאור הענין יש לומר דהנה בזה"ק (ח"ב פבב) מבואר שהתרי"ג מצוות שבתורה הם 'תרי"ג זיני עיטא' היינו תרי"ג מיני עצות איך להתדבק בקדוש ברוך הוא, וי"ל גם שזה כונת חז"ל 'רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות' (סוף מס' אבות) שאין המכוון כאן רק לזכותם בשכר העולם הבא, אלא אף לזכותם להיות דבוקים בהקב"ה ע"י המצוות שמכשירים אותם לתכלית זו של התדבקות בשכינה.

'יום חתונתו' - קוב"ה ונכנסת ישראל

וכבר אמרו חז"ל במשנה (סוף תענית) 'ביום חתונתו זה מתן תורה' [והן אמנם שרשי' שם פירש זה על יום הכיפורים שניתנו בו לוחות האחרונות, אך בשיר השישים שם (גיא) פירשו על יום מתן תורה], ובמדרש (במדבר רבה יב, ב) 'ביום חתונתו זה סיני' וכו', עי"ש, והיינו שהוא יום הנישואין של כנסת ישראל בת זוגו של הקב"ה.

ולכן מובן שלא נזכר חג השבועות בתורה כיום מתן תורה, כי באמת התורה והמצוות ניתנו רק כעצות איך להחזיק בדביקות הנישואין, אבל עיקר חג השבועות הוא עצם הנישואין וההתדבקות, ואכן זה נרמז בשם 'חג השבועות' שקראה התורה שהוא מורה על טהרת ישראל להקב"ה כטהרת אשה לבעלה וכמבואר בזה"ק (פר' תצוה), ואמנם ענין נשגב זה לא נכתב מפורש בתורה, וכמו ביום שמיני עצרת שגילו לנו חז"ל (עין זוה"ק ח"ג לבא) שעיקר ענינו היחוד עם הקב"ה, ומ"מ לא נכתב כן בתורה רק נרמז בשם 'עצרת' שהוא עצירה ועיכוב אצל הקב"ה לסעוד ולשמוח עמו כביכול (עין פירש"י ויקרא כג, לו וילקו"ש ס"פ פנחס).

'נעשה ונשמע' - דבר שאין לו קצבה

ובזה מתיישב מה שהקשה בבית הלוי (דרוש י"ז ובפר' יתרו עה"פ ועתה אם שמוע וגו') לדעת הרמב"ם (הל' מכירה פ"א ה"ט) שאין אדם יכול להתחייב על דבר שאינו קצוב, א"כ איך אמרו ישראל 'נעשה ונשמע', ולפי הנתבאר י"ל שלא נאמר דין זה שאי אפשר להתחייב על דבר שאין לו קצבה אלא רק בדבר שחובה הוא לו, משא"כ כאן שהתחייבותם בקבלת המצוות הוא בכדי להשיג ע"י להיות דבוקים בהקב"ה, וכפי ריבוי המצוות כך יותר מוכשרים לזה, א"כ בזה אדרבה הריבוי הוא זכות וטובה ולא חובה, ובוה ודאי אין חסרון כלל.

הדביקות בהש"ת והדביקות בתורה

אמנם מעתה צריך ביאור להיפך א"כ מדוע בתפילה תקנו מטבע הלשון 'זמן מתן תורתנו', והלא נתבאר שעיקר מהותו של יום הוא הדביקות בהש"ת, ואילו התורה והמצוות ניתן כעצות לזכות לזה.

אלא כך נראה ביאור הענין שיש שני בחינות בדביקות ישראל בקוב"ה, הא' הוא הבחינה הנ"ל הנקראת 'יום חתונתו' שהוא ההתקשרות בקב"ה בדביקות המחשבה באהבה רבה ובתשוקה עזה ב'שְׂוִיַּת אֵשׁ שְׁלֵהֲבָתָהּ' (שה"ש ח, ו) בגדר 'נפשי חולת אהבתך', וכמו שביאר ענין זה בשערי אורה (שער א') שאפשר לאדם להדבק נשמתו הטהורה בשכינה הקדושה, עיין שם, וכע"ז כתב הרמב"ן (סוף עקב) בפירוש מצות 'לְדַבֵּק בּוֹ' שענינה להיות דבוק בקב"ה בכל לבו שלא תיפרד מחשבתו ממנו לענין אחר, עי"ש.

ובשערי אורה שם מבואר בדבריו שהמצוות הם מעמידים דביקות זו, עי"ש, והיינו כנ"ל שהתרי"ג

שהרי כשיפוע פני הרחמים מהכתר, כולם נהפכים לרחמים. וזה הענין יהיה מצד התפילה, וגם מצד עשיית קצת מצוות שהן גורמות להיות שערי עולם הרחמים נפתחים, כגון נשיאות כפים וסוד הקטורת ושאר מצוות כיצוא בהן. ובעת שנפתחים שערי עולם הרחמים אז נקרא עת רצון, כלומר באותו העת כל העולמות למעלה ולמטה מלאים חסד ורחמים ורצון, ואין שם דין ועונש לא מעט ולא הרבה, ע"כ.

בן לוי והוא במסכת סוטה (לחא) בענין ברכת כהנים וברכת טוב עין וגנות צרות עין, ויתכן שזהו גם נכלל במש"כ שזה עת רצון (תוס' סוטה לטב) והוא למעלה מהטבע כמו שהביאו בשם שערי אורה שכתב: ומסר ביד הכהנים מפתחות עליונים, להמשיך הברכות והשפע והאצילות מכל המעלות והספירות העליונות. וכתב עוד:

ברגע קטן אפשר להשתנות

לא באתי להטיף מוסר לציבור בני תורה שלומדים בהתמדה, אני מדבר אתכם כדבר איש אל רעהו. עומדים אנו כעת ימים ספורים ממש לפני חג השבועות, אשרי מי שהכין את עצמו כל ימי הספירה, ועלינו לדעת מה נותר לנו לעשות בימים הללו.

ידועים דברי רבינו יונה ב"שערי תשובה" שיש מצב שאדם 'ברגע קטן יצא מאפילה לאור גדול', אפילו אדם ששקוע בחטאים, אם הוא מקבל על עצמו קבלה אמיתית להשתנות אז 'ברגע קטן יצא מאפילה לאור גדול'.

וכמו שאדם הולך בדרך מסוימת לא נכונה, ובאדם ומעיר לו אתה הולך הפוך, הוא מסתובב לכיוון השני, ואף שבינתיים הוא נותר באותו המקום, אבל הוא עשה שינוי עצום וממשי, הכיוון שלו הוא כעת הכיוון הנכון. כך גם ברוחניות, ברגע שאדם באמת מחליט להשתנות, וזו החלטה אמיתית לא מן השפה ולחוץ, הוא יצא מאפילה לאור גדול. ובוודאי שבמים הללו וכל שכן ביום חג השבועות עצמו, שמצד אחד זה יום הדין לתורה, ומאידך ידוע שבכל יום טוב, זה לא רק 'זכר' לאותו יו"ט, אלא אפשר לזכות לאותה ההשפעה שהייתה בשעתו, - האור הגדול הזה מתעורר בכל יו"ט בכל שנה, ועל כן כל אחד שמקבל על עצמו להתחזק באמת בימים הללו, ברגע קטן יצא מאפילה לאור גדול.

תלמוד תורה כנגד 'כולם' וסגולת התורה

בכדי להתחזק, דבר ראשון עלינו להתבונן להחזיר ולהפנים את הערך של תלמוד תורה. ידועים גם דברי ה"נפש החיים" בשער ד' - 'נורא נוראות' מה שהוא כותב שם על מעלת לימוד התורה... אבל ראשית עלינו להתחזק בדברים הפשוטים, וכפי שכותב ה"מסילת ישרים" בהקדמתו שדווקא הדברים הפשוטים והידועים לרוב שביטחונם אדם לא חושב עליהם ולא חי אותם ודווקא הם נעלמים ממנו.

והנה 'תלמוד תורה כנגד כולם', ובמשנה של 'אלו דברים' כתוב 'כנגד כולם' דהיינו על כל מה שמנינו במשנה. אבל בירושלמי מבואר 'ותלמוד תורה כנגד כולם', כנגד כל מצוות התורה - כל חפצך לא ישוו בה, שכל המצוות כנגד התורה, לא ישוו בה. ואם כן, 'מצוות חיוניות' כזו שהיא כנגד כל התורה כולה עלינו לדרוך אחריה, ומה עוד שבכל המצוות כמה מצוות אדם יכול לקיים בדקה, כמה מצוות אדם יכול לקיים בשעה וכמה שעות, אמנם בתלמוד תורה אדם יכול לקיים אלפי אלפי מצוות! ואם אדם מחזיר עצמו את זה, וחי עם זה, הרי שזה לבד יכול לשנות אותו. וכידוע, כפי שתלמוד תורה כנגד כולם, כך ביטולה של תורה מהעוונות החמורים ביותר. הדבר השני שעלינו להתבונן, דאיתא בגמ' (סוטה כא,א) שתורה מגנא ומצלא, שמצילה את האדם מן החטא ומגינה גם מן הייסורים, יש כמה וכמה מאמרי חז"ל על סגולת לימוד התורה להציל את האדם מן החטא, 'לעולם יריגו יצר הטוב על יצר הרע, אם נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה' (ברכות הא), 'פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש' (סוכה נב,ב), וכדומה הרבה מאמרי חז"ל.

מידת חסידות ושלמות תלמוד

תורה - בידעתה

בגמרא בבא קמא (ז,א) אמרו 'הניחו ס"ת על מיטתו של חזקיהו המלך ואמרו קיים זה מה שכתוב בזה' וכו' עיי"ש, והדר אמר לן אפילו קיים אמרינן, לימד לא אמרינן, שאנו לא אומרים בהספד 'לימד זה מה שכתוב בזה'. שאלת הגמ' 'והאמר מר גדול תלמוד תורה שהתלמוד מביא לידי מעשה, ומפרש רש"י 'גדול לימוד שמביא לידי מעשה, אלמא מעשה עדיף'.

והקשו התוס' ו'קשה לר"ת דאדרבה מהכא דייק ספ"ק דקדושין, למוד גדול ממעשה, גבי זקנים שהיו מסובין בעליית בית נתזה בלוד ונשאלה אפילה זו בפניהם תלמוד גדול או מעשה גדול, ונמנו כולם ואמרו תלמוד גדול שמביא לידי מעשה, ו'פריש' שיש לו גם תלמוד וגם מעשה, הרי ש"מ מבואר שתלמוד גדול.

'ואומר ר"ת דה"פ, והאמר מר שתלמוד מביא לידי מעשה, וכיון שאנו אומרים קיים הרי אנו אומרים שלמד, דאי לא שלמד היאך קיים שהלמוד מביא לידי מעשה. ומבואר שכאשר אומרים בהספד 'קיים זה מה שכתוב בזה' על אדם גדול, הרי שאם אמרת 'קיים, אז אמרת גם 'לימד'.

רבינו מרן ראש הישיבה הגר"א הכהן דייטש זצוק"ל

ולכאורה דברי התוס' צ"ע, האם באמת בשביל לקיים צריך ללמוד את כל התורה כולה, הלא מכל מסכת בבא קמא צריך לדעת שאסור להזיק, ואם השור שלי מזיק אני חייב לשלם, אז לכתחילה אם אדם נוהג כמו שצריך אז הוא לא מגיע כלל לבבא קמא, הוא נוהר מלהזיק, הוא נוהר מגרם הזיק, ושומר את השור שלו ויצא ידי חובת בבא קמא, ואם קרה לו מקרה שהזיק יכול לשאול רב.

וכך חלקים נרחבים בתורה לא שייכים לכל אחד ואחד, הלכות הכהנים, הלכות הקורבנות ועוד, הלכות הכהנים היום אין ביהמ"ק, נכון שצריך להתכונן לביאת המשיח, אבל כיצד להקריב קורבנות אלו הם הלכות שנוגעים רק לכהנים. וכן בחושן משפט כל דיני טוען ונטען שייכים רק לדיינים, אדם יכול לקיים את כל התורה כולה בלי לדעת את ההלכות הללו, כמובן שיש מצוות תלמוד תורה, אבל בשביל לקיים את התורה לא צריך לדעת הכל.

על דברי המשנה באבות (פ"ב מ"ה) 'לא עם הארץ חסיד ולא בור ירא חטא', מפרש רבינו יונה בור זה אחד ריק לגמרי, אין בו לא תורה ולא מצוות ולא שייך שתהיה לו יראת חטא, אולם עם הארץ שהוא מעורב עם הבריות ויש בו מדות חשוכות ויש בו מקצת דעות ישרות, יודע להשמר ולשמור נפשו מן העבירות ויכול להיות צדיק, ולעשות ולקיים במה שאומר לו שנצטוו, כי הוא צריך לדעת רק מה השאלה, וצריך לשאול, וכשהוא שואל מוקים מה שירוי לו, ובדרך זו הוא יכול לקיים את כל המצוות.

אבל ממשיך רבינו יונה ואומר שאת מידת החסידות לא יוכל להשיג, כי אם תלמיד חכם גדול בתורה, כי מידת החסידות היא מידה שצריכה טהרת הלב וזכות הנפש. ומלבד פשוט דברי רבינו יונה, כוונתו גם על סגולת התורה, שרק על ידי מגעים למידת חסידות, ולפי תוס' לא מספיק ללימוד, אלא צריך ללמוד את כל התורה כולה, כי השלמות של תלמוד תורה מלבד עצם מצוות תלמוד תורה זה לא רק ללמוד, אלא צריך גם ידיעת התורה, לדעת את כל התורה כולה.

וזהו שאמרו 'ואומר מקוה ישראל ד', 'שמבואר שמעלת התורה זה דאבות דבב"ה, וכפי שה"נפש החיים" מבאר שעל ידי שאדם דבק בתורה שזהו דבר ד', על ידי זה הוא דבק בבב"ה, וזה מה שמוסיף רבי עקיבא במשנה עוד עניין של 'מקוה ישראל ד', 'שעל ידי התורה הוא יכול להגיע לדבקות בבב"ה'.

והלוואי שנגיע לחלק מזה, אבל כאשר האדם מתבונן בדברים הללו הפשוטים והידועים, מזה לבד הוא יכול להגיע לחיזוק בתורה.

לימוד התורה בטהרת הלב ובהכנה

והנה בנוגע לצורת עסק התורה, צריך לעיין ב"נפש החיים" מה שכותב דברים נוראים כיצד אדם צריך להתיישב ללמוד, והלוואי שנגיע לחלק קטן מזה, וז"ל (ש"ד פ"א): 'לזאת האמת שזו היא הדרך האמתי אשר בזה בחר הוא ית"ש, שבכל עת שיכון האדם עצמו ללמוד, ראוי לו להתיישב קודם שיתחיל, עכ"פ זמן מועט ביראת ד' טהורה בטהרת הלב, להתודות על חטאיו מעומק דלבא כדי שתהא תורתו קדושה וטהורה, ויכוין להתדבק בלימודו בו בתורה בו בהקב"ה, היינו להתדבק בכל כחותיו לדבר ד' זו הלכה, וזוהו הוא דבוק בו ית' ממש כביכול...'

וממשיך ה"נפש החיים" (שם פ"א): 'ולזאת ראוי להאדם להכין עצמו כל עת קודם שיתחיל ללמוד, להתחשב מעט עם קונו ית"ש בטהרת הלב ביראת ד', ולהטהר מעונותיו בהרהורי תשובה, כדי שיוכל להתקשר ולהתדבק בעת עסקו בתוה"ק בדבורו ורצונו ית"ש, וגם יקבל ע"ע לעשות ולקיים ככל הכתוב בתורה שבכתב ובע"פ ואשר יראה ויבין דרכו והנהגתו מתוה"ק, וכן כשרוצה לעיין בדבר הלכה, ראוי להתפלל שיזכו ית' לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא, לכוין לאמיתת של תורה'.

'וכן באמצע הלימוד, הרשות נתונה להאדם להפסיק זמן מועט, טרם יכבה מלבו יראתו ית"ש שקיבל עליו קודם התחלת הלימוד, להתבונן מחדש עוד מעט ביראת ד'.'

אנו לא נמצאים בדרגות האלו, והלוואי... אבל לכל הפחות הלימוד שלנו צריך להיות בכבוד ראש ולא בקלות ראש, זה שייך אלינו לכל אחד, אני לא אומר את זה לכם, אני אומר את זה לעצמי... כאשר יושבים ולומדים, צריכים לדעת, אנו לומדים עכשיו תורה של הקב"ה, לא לומדים איוזה חכמה, לומדים תורה!

אשרי מי שעמלו בתורה

דבר נוסף ששייך לכל אחד זה העמל, יש הבדל בין עמל התורה לעמל של שאר מצוות, בגמרא בסנהדרין (צטב), אמרו 'אמר רבי אלעזר כל אדם לעמל נברא, שנאמר כי אדם לעמל יולד, איני יודע אם לעמל פה נברא, אלא לעמל מלאכה נברא, כשהוא אומר כי אכף עליו פיהו הוי אומר לעמל פה נברא, ועדיין איני יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיחה, כשהוא אומר לא ימוש ספר התורה הזה מפ"ך, הוי אומר לעמל תורה נברא, והיינו דאמר רבא כולוה גופי דרופתקי נינהו, כלומר כולי עלמא עמלים כל אחד בענינו, ואשרי מי שעמלו בתורה.

ולמעשה דברי חז"ל צ"ב, מה ההו"א שאדם נברא לעמל שיחה או עמל פה, והממירא של רבא קשה יותר, מה החירוש בזה שכולם דרופתקי ועמלים, ואשרי מי שעמלו בתורה.

וביאר ה"חפץ חיים" שעמל מעשה הכוונה למצוות ועמל שיחה הכוונה לתפילה, והגמרא באה לומר שעמל תורה גדולה מכולם, ולזה האדם נברא.

אולם דברי רבא עדיין מוקשים, דלא מסתבר לומר שרבא אמר שכל העולם עמל במצוות ובתפילה ואשרי מי שעמלו בתורה, הרי גם מי שעמל במצוות ואשרי.

ולוא דבריו הקדושים של הח"ח, היה אפשר לומר שכאשר איוב אומר 'אדם לעמל יולד' לא בא לומר מה התכלית של האדם, אלא הוא מתאונן ואומר את המציאות, שהמצב של האדם שנוצר בעולם הזה הוא לעמל, הייתי אומר לעמל מעשה או לעמל שיחה, אולי הקב"ה רצה שהאדם יטרח במזונות שלו ובשאר ענייני העולם, ואעפ"כ הוא יעבוד את הקב"ה, ואדרבה מתוך העמל הזה 'לפום צערא אגרא', על כך דוחה הגמרא ואומרת שלעמל תורה האדם נולד.

ועל זה בא רבא ואומר 'כולי עלמא דרופתקי נינהו, אתה תרצה או לא תרצה - אתה תעמול! אם לא תעמול בתורה תעמול בדברים אחרים, הכוונה של הקב"ה הייתה שתעמול בתורה, אבל גם אם לא תעמול בתורה אתה תעמול, ורבא אומר 'כולי עלמא דרופתקי נינהו, אבל 'אשרי מי שעמלו בתורה'!

ולפי זה מה שכתוב במשנה 'כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול דרך ארץ, ביאורו כי אדם לעמל יולד, אם אתה לא תקבל עליך עול תורה אז יהיה עליך עול דרך ארץ, ואם אתה מקבל על עצמך את התכלית האמיתית והצורה של עמל התורה, ממילא אין עליך עול דרך ארץ.

והם דברי המשנה באבות 'אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת', - לעמל. אל תחזיק טובה על הלימוד שלך כי בין כך היית עמל, זכית והשקעת את העמל בתורה ולא בדברים אחרים.

עמל התורה מביא לאהבת תורה

יש דבר מיוחד שמצינו בתורה, 'שתהיו עמלים בתורה', דווקא בצורה של עמל. בכל המצוות 'לפום צערא אגרא', אבל בתורה צורת קיומה הוא בעמל. והיינו משום שצריך להיות מקושר לתורה, כל דבר שאדם עמל עליו הוא מתקשר אליו, רוצה אדם בקב שאלו, כשהוא לומד כך מן השפה ולחוץ הוא לא קשור לדבר, אם הוא עמל בתורה העמל הזה קושר אותו לתורה ומביא אותו לאהבת תורה, וממילא זה החילוק בין תורה לשאר מצוות, בשאר המצוות אין עניין מצד המצווה עצמה שזה יהיה עם עמל, כמובן שאם המצווה נעשית עם עמל אז יש שכל כי 'לפום צערא אגרא'.

אמנם המצוות מביאות לאהבת ד' ואדם מתקשר לקב"ה ע"י המצוות, אבל זה דבר כללי בכל המצוות, אין מושג 'לאהוב מצוות', אין 'אהבת אתרוג', או 'אהבת לולב', צריך לאהוב את הקב"ה וממילא מקיימים את המצוות שלו. אולם בתורה יש 'אהבת תורה', לכן תורה חייבת להגיע עם עמל, משא"כ בשאר מצוות באופן כללי בכל התרי"ג מצוות ראוי שהיה עמל, ללא חיוב על מצווה מסוימת, אך להשיג את התורה, להתחבר לתורה ולהיות מקושר לתורה, זה רק על ידי עמל.

רבינו הגדול מרן ראש הישיבה ה"דרכי שמואל" זיע"א

והשקה את המים וגו' ובאו בה המים המקררים למרים וצבתה בטנה ונפלה ירכה" (ח,כו)

היה רבינו מרן ראש הישיבה בעל ה"דרכי שמואל" צצוק"ל מצביע על לשונו הזהב של הרמב"ן בנס המיוחד של בדיקת המים אצל הסוטה, והיה אומר כי יש לעיין בלשונו היטב: וז"ל (ה,כ-כא): 'והנה אין בכל משפטי התורה דבר תלוי בנס זולתי הענין הזה, שהוא פלא ונס קבוע שיעשה בישראל בהיותם רובם עושים רצונו של מקום, כי חפץ למען צדקו ליסר הנשים שלא תעשינה כזמת יתר העמים, ולנקות ישראל מן הממזרות שיהיו ראויים להשרות שכינה בתוכם. ולפיכך פסק הענין הזה משעה שנתקלקלו בעבירות, כמו שאמרו (סוטה מז,א) ושרבו הנאפים פסקו מי סוטה, שנאמר וגו', ואין הכתוב אומר שתהיינה הנשים הנאפות פטורות מן העון בעבור שבעליהן נאפים, רק שלא יעשה בהן הנס הגדול הזה שהוא נעשה להם לכבודם ולהיותם עם קדוש, והם לא יבינו בטובה הזאת ולא יחפצו בה'.

וזה טעם מה שאמרו (סוטה מז,ב) ונקה האיש מעון, בזמן שהאיש מנוקה מעון מים בודקין את אשתו, אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין את אשתו. והנניקין הוא, שלא בא עליה משקנא לה ונסתרה. ויש מפרשים, שאם בעל הבעל שום בעילה אסורה כל ימיו אין המים בודקין אותה. והעולה מן ההלכה שאפילו היו בניו ובנותיו נאפים ולא כהה בם לא היו בודקין. והכלל, שהוא נס וכבוד לישראל.

ודרש על כך רבינו שהנה גם בפרשת בחוקותי כתב הרמב"ן שזה ניסים, שלא יהיו בכל כלל ישראל שכול ומחלה וכדומה רח"ל, ומה המיוחד כל כך בבדיקת המים. אלא שמכל מקום כאן הרי זה ניכר לכל שהוא נס גלוי, וכולם רואים זאת וכו'.

עוד הוסיף ואמר כי מה שבזמן שרבו הנאפין כבר אין המים בודקים, היינו משום שהקב"ה רוצה בקדושתן של ישראל, ודוקא כשראויים לקדושה כזו ולא בעת שרבו הנאפין. אלא שבאמת חידוש גדול הוא שבזמן שרבו הנאפים בטל דין זה, שהרי דין זה מפורש בתורה והוא מצוות עשה, אבל רואים שכך הוא הדין, שכיון שחסר בקדושת ישראל, כבר אין הם ראויים לניסים הללו.

"ביום השני הקריב נתנאל בן צוער נשיא יששכר, הקריב את קרבנו וגו'" (ו,יח-יט)

בשונה משאר הנשיאים שבהם כתיב "ביום וגו' נשיא לגנני וגו' קרבנו וגו'", אצל שבט יששכר נוסף המילים "הקריב את קרבנו". ואמרו חז"ל (מ"ר ועוד) שהם אלו שהשיאו את העצה להביא את הקרבנות. ועדיין יש לבאר.

ודרש על כך רבינו מרן ראש הישיבה בעל ה"דרכי שמואל" צצוק"ל ואמר כך:

'התורה מאוד מאריכה בכל הנשיאים, ולכאורה היה צריך לכתוב את הנשיא הראשון ולהוסיף כן עשו כל הנשיאים, ובמדרשים מראה מאריכים על זה שלכל אחד מהנשיאים היה כוונה אחרת. אמנם ודאי שלא במקרה יצא שכל הנשיאים הביאו את אותם הקרבנות, משום שבשורש הדברים הכל מגיע למקום אחד. ששורש הכל זה התורה, והשבטים הם כנגד ה"יב אכלסונים שכולם ענפים לשורש אחד, וכל אחד על פי העבודה שלו כיון את הכוונות שלו, וכיון שבשורשם הכל אחד כולם הגיעו לאותם קרבנות'.

'ומכיון ששורש הכל זה התורה, לכן דוקא ביששכר שהוא השבט של התורה כתיב "הקריב את קרבנו" ולא "קרבנו" סתם, וכפי שפירשנו חז"ל שהם אלו שהשיאו את העצה להביא את הקרבנות, ולכן אצלו כתיב "הקריב", כיון שהוא הכי שייך לתורה, והוא השיג את שורש הכל, שזה התורה'.

זכירת צורת נתינת התורה

הרמב"ן מונה במנין הלאוין שלא לשכוח את מתן תורה כדכתיב "רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח", והיינו, שאיסור זה כולל לא לשכוח את צורת נתינת התורה, שניתנה באש גדולה, וקולות וברקים.

ואף שאחרי שהקב"ה הוריד את התורה לארץ, כבר אמרו 'תורה מונחת בקרן זוית', ויכל הרוצה ליטול יבוא ויטול, בלי תנאים. מ"מ אמרו בגמ' (קידושין מ,א) שתורה שבעל פה צריך ללמוד מרוב, משום שזה מוכרח להיות המשך של מעמד הר סיני. ואף שבאמת היא מונחת בקרן זוית, אבל תחילת ירידתה היה בקולות וברקים בכל העולם, כדכתיב "ה' למבול יָשֹׁב", היינו, שהגוים פחדו וחשבו שהקב"ה מביא מבול.

"קול גדול ולא יסף"

ומכאן זה של האש הגדולה, בא אחר כך התלמוד הקדוש והנורא, עד הוויות דאביי ורבא, ואמרו (ע"ז י"א) 'זוטר שבהם מחיה מתים'. וכבר הארכנו לבאר בכמה מקומות שכלל שיש הסתר פנים כך מתגלה יותר כח התורה.

וזה ממשיך עד היום הזה, כל דור ודור כפי השגתו. וכידוע שהחזו"א היה רגיל לומר עה"פ "לא מאַפְתִּים וְלֹא גַעְלָתִים" שהוא מתקיים בזה שנתתי לכם 'קצות החושן' ורבי עקיבא איגר'. וניתן לומר ולהוסיף על זה: שנתתי לכם 'רבנו חיים הלוי' ויחזון איש'. וכל זה בקולות וברקים, ב"קול גדול ולא יסף" והיינו כפי שפירש"י שם: 'מתרגמינן ולא פסק כי קולו חזק וקיים לעולם'.

וכל זה בבחינת 'הוויות דאביי ורבא', וכלשון הגר"א זיע"א על 'הוויות דאביי ורבא' שהיו 'טוחנים' יותר. והיינו שאביי ורבא גילו בעיקר את הענין של 'הוויות דאביי ורבא', ובכל דור ודור, גם במצבים הכי גדולים של הסתר פנים, תמיד נמשכת המציאות של 'קולות וברקים', וגם זה בכלל חיוב הזכירה.

וכמו דאיתא בלשון הזה"ק שבשעה שהרב מלמד תורה יש בקולו "קול גדול ולא יסף"! והיינו, כשיהיה כמו רבי ברוך בער זיע"א אומר תורה, יש בקולו שלו את ה"קול גדול ולא יסף". וכאמור, שתמיד נמשכים הקולות והברקים, וגם על זה נאמר "רק השמר לך ושמור נפשך".

כל אחד וחלקו שלו

אנחנו לא צריכים לשכוח מה אומנותינו בעולם. בני תורה שיושבים ולומדים צריכים לדעת שמצפים מכל אחד ואחד את החלק שלו, כי אין נפק"מ בכשרון, וכל אחד יש לו חדרי חדרים בתורתו,

רוממות הדב

הרב יוסף

רבינו הגדול מרן ראש הישי

אפילו אם הוא פחות גאון מהשני, אבל החלק שיש לו נשאר אצלו. וכל אחד יתבע על חלק התורה שלו שלא הביא לעולם. וכמו בתפילה רגיל אני להביא מהזהו"ק שיש הרבה גוונים: כמראה תכלת, כמראה ארגמן, כמראה זהב, כמראה לבן, כמראה אדום. כך גם בתורה יש חדרי חדריים, לכל אחד יש חלק משלו. הכלל הוא: שאין ברוחניות 'בכלל' מאתים מנה'! כי את החלק שלו אין אפילו לאדם גדול שהוא לא מגיע לקרסוליו קרסוליו.¹

קולות וברקים – עומק הסוגיות

הציבור מתרחב ב"ה. ויש מעלה גדולה בזה שנוספו ספסלים בבתי המדרשות, אבל מגיעים לתוך הבית מדרש כאלו שאינם זוכרים שיש לנו את 'מעמד הר סיני' עם קולות וברקים... שלא זוכרים שיש לנו את כל הראשונים עד ה'רעק"א' 'הקצוה"ח' וה'נתיבות', ועד ראשי הישיבות הגדולים שמסרו נפשם על כל קוצו של יו"ד של התורה, להבין ולהשכיל! נורא נורא נוראות, ויש שעדיין לא השיגו את זה.

קשה לדבר על דברים כאלו! אחד מגדולי האדמו"רים אמר את זה על החסידות, אך זה נוגע גם לישיבות הקדושות. שהצעה"ר מנסה ללחום בישיבות הקדושות ולא כל כך עולה בידו, ולכן כשהצעה"ר רואה שאינו יכול לפגוע בתורה, בא בדרך אחרת, להרבות בתוך הבית המדרש בכלל שאינם שייכים כל כך לבית מדרש, ולא מכירים את מקומם, וזה יכול לקלקל ח"ו.

הם יושבים ולומדים בקיאות, קצת גמרא, ולא מבינים... ואחר כך מתחילים להגיד דרשות ברבים שאפשר לשבת ליד הגמ' ולא צריך עוד שום דבר... הכל בתמימות... הם באמת לא יודעים משום דבר, הם לא יודעים מהקולות וברקים, ולא השיגו את כל הגילוי תורה הנורא. ומתוך זה באים ללגלג על ה'ישיבועי רייד'! ומסתמא, גם בזמן אביי ורבא היו שאמרו על 'הוויות דאביי ורבא' שלא צריך "לטחון" כל כך...²

בן מלך לא מסתפק במוטע

ותמיד יש אנשים שלא מרגישים סיפוק כל כך, ולכן הנחלשים נתפסים לזה. אך זה עיקר מלאכת היצר, לבטל תורה. וכל עיסוקו של היצר הרע הוא רק לבטל תורה כמו שאמרנו,³ וכל זה מגיע מפני

עולם. אין כלים לתאר את האושר הגדול הזה, ולמה נפסיד את זה ח"ו. ולכל אחד יש את חלקו בתורה, אך אחד תורתו אינה בטלה בשל אחרים, כי הניחו מקום לכל אחד להשיג משוה מיוחד שלו, וכידוע שאפילו גדולים שנתפרסמו לא היו דווקא בעלי כשרונות מופלגים, אלא ניצלו את חלקם וגדלו מאד. אך כשאדם מגיע לזמן שיכול להמשיך ולהתעלות, אז הצה"ר מכניס בו חתשבות של "מה יצא ממך" ו"לא תנע".... ועל כך יש להשיב: "מה יצא?" זה עצמו זה מה שיצא! ההשגות בתורה, החלק בתורה. צריך להמשיך ביתר שאת ובשמחה רבה ואז יהיה לשם ולתפארת.

4. אחד מגדולי תלמידי רבינו שח לנו בענין זה: זכורני, יומיים או שלש אחר שקם רבינו מה'שבעה' על זוגות הרבנית ע"ה שזה היה כל עולמו. הגיע לביהמ"ד אצל רבינו, אחיו הגאון הגדול גאב"ד טבריה זצוק"ל, והיה רבינו דבוק עם החברותא בלימוד המשנה בעומק העיון, והיה צריך להמתין רבות עד שרבינו ישים לב, ולא ראה כלום כי היה שקוע עמוק עמוק בתלמודו. וכולם זוכרים איך מיד אחר שחזר מבית החיים ביום השביעי לאבילות על זוגות הרבנית ע"ה, ובתוך שעתים לאחר מכן, כבר אמר שיעור ארוך כשהוא מוחצה על 'חצי נדק' ו'צורות'. ומי לא יזכור, באותה שבעה שפנלה הרבנית ע"ה, היה זה שבע קשה מאוד כאשר בסופו

1. וכדאיתא בב"ב (א"ח סימן מז): 'אבל ברכה זו השנייה אינה כי אם ההודאה ושבח על מה שנתן לנו תורתו כלי חסדתו מתוך האש להורות על קדושתו ורחמינותו ובחר בנו מכל האומות וקרבנו לפני הר סיני ולפי שהיה אותו בתורתו שלא נשכח מעמד הר סיני ונכחו שכתוב בפרשת ואתחנן רק השמר לך ושמור נפשך וכו' לפיכך צריך לכוין בברכה זו השנייה להודות לו ויתעלה על מעמד הר סיני וכו' ומסיים בה ברוך אתה ה' נותן התורה כלומר נותן התורה כלי חסדתו מתוך האש כאמור'. והיו שהזכירה היא על הנתנה גלויות.

2. דהיינו צליל של תורה יותר בעומק.

3. במקו"א רבינו הרחיב ואמר: זכורני שהמציאות שהיתה עוד בחי החזו"א, והיה זה לא רק מצד ההשפעה הנוראה שלו על הדור שהוא היה כאחד מקמאי, אלא גם מיד אחרי שנפטר, גם מצד הישגת 'לשמה', שהיה מובן שלשבת וללמוד זה השיא של התכלית שאדם יכול להגיע אליה, עוד תורה ועוד תורה. והיו אז תולדות: אם אחד שנהיה ראש ישיבה, עוד יכול לצאת כל כך גדול בשלמות שדאמת... ואת ההרגשה הזאת, חיובי לחוש. לדעת שזה הוא האושר האמיתי של האדם, וכל רגע שהוא לומד, הוא קונה נצח, מבלי לחשוב על "תכלית" ומה יצא ממנו וכדומה. לא לאבד חילית את הטעם, יש לפינוי חיים כל כך מאושרים, חיי

של אותו שבוע הלכה לעולמה. ורבינו היה איתה בחדרה בביה"ח כל השבוע, וכאשר חזר הגאון רבי אליהו דוד יריבנס שליט"א מבקורו אצל רבינו בבית החולים, אמר בהתפעלות: נכנסתי לחדר, מה רואים? - רבינו יושב בתוך החדר בביה"ח עם דפים וספרים, וכותב... "קונטרס ברירה" בסוגיות העמוקות של 'ברירה'... אשרי עין ראתה זאת! וכידוע שמיד אחר פטירתה עסק רבינו רבות בסוגיות פתוחות וסגורות, בשיטת הרמב"ם והרא"ש. וכלכותה חודש לפטירתה הוציא זאת בקונטרס נכבד, שאף הודפס בספר 'מנחת צבי' של תלמידו הגאון רבי צבי יודר שליט"א. ועוד יש לצייץ כי בזמן שנסקו בישיבה בסוגיה עמוקה מאוד, וכאשר סימני את הסוגיה היה נידון איה סוגיא יתחילו בישיבה. חשבו בחבורים, שמא אחרי סוגיא כ"כ חמורה, ימשיכו בסוגיא פחות עמוקה. אך מיד אמר על זה אחד מגדולי התלמידים שהסוגיא שתהיה הכי טובה עם הרבה ראשונים, והכי הרבה בעל המאור ורמב"ן, את זה יורה ראש הישיבה ללמוד, ועל זה הוא יגיד שיעוריו... וכך הוה. שזה היה כל חיותו, לדרת לעומק הסוגיות החמורות.

5. וכמו שביאר רבינו, כי אם אך ידע האדם כי את החלק שלו בתורה יש לו, ואף אחד לא יכול לקחת ממנו, לא ישים ליבו לתענופי יוקרה את עצמו להגיע לחלקו הפרטי

הבה ה"דרכי שמואל" זיע"א

שאנחנו שוכחים מעלתינו, וזה הגלות הכי גדולה, כאשר האדם שוכח את ערך עצמו.

יש על כך משל במדרש, על בן מלך שאביו הגלה אותו לכפר, ובמשך הזמן נהיה כאחד מהם ושכח מעלתו. וכשהמלך עבר שם ביקש מהמלך שיתן לו יותר אוכל במקום לבקש לחזור למעלתו. כך גם לנו אסור לשכוח מה שמתאים לבן תורה, שאלו לו להסתפק במועט, - בן מלך הוא.

יגיעת - מצאת!

המדרש אומר כשאדם פותח את הגמרא ומתחיל ללמוד, התורה אומרת לו: "ה' עמך גבור הקהל" התורה מחכה ומצפה לו שילמד. ובמרגניתא דבי רב איתא: 'תורת ה' תמימה עומדת לפני האדם בשעה שהוא עוסק במשנתו ואומרת: "ה' עמך גבור הקהל", הנה באתי ללמדך, על כן יצאת לקראתך לשחר פניך ואמצאך, אשריך אם תזכרני, אשריך אם בלבך תצפנני, אשריך אם תקיימני, אשריך אם תשמיעני, ובכל יום בי יהיו זממך, כי בי ירבו ימייך. ולשון חז"ל בגמ' (יבמות ק"ז,א) "פגמים הפגים לפגים" (משלי כו,יט) - ההוא בדברי תורה כתיב.

זה האושר הכי גדול לשבת וללמוד, ללמוד סוגיא! כל אחד כפי כוחו, כפי רוחב ליבו, כפי השגתו, ויגיעת ומצאת תאמין. פעם היו אומרים שהנפקא מינה בן בעל כשרון 'לשיאנו בעל כשרון' הוא 'כמה נרות הוא צריך'... היו לומדים אז לאור הנרות, ואחד מספיק לו נר אחד כדי ללמוד את התוס', ואחד צריך חמש נרות, אבל כל אחד מגיע ומשיג בסופו של דבר את החלק ששייך לו.

כל תוספת הבנה היא התכלית

אין לנו שיעור אלא התורה הזאת. וכשיש לנו את התורה הזאת יש לנו הכל! וזה העושר הגדול שיש לנו, ואנו צריך להעריך את זה.

רבינו הגאון זיע"א מבאר ש'שמח בחלקו' הוא גם ברוחניות. ואין הכוונה להיות ח"ו שבע בחלקו ולהסתפק במועט, אדרבה, אוהב תורה לא ישבע תורה. אבל כן לשמוח, שיהיה שמח

במה שיש לו. שהרי גם זה מתחבולות היצר שאומר לאדם: מה אתה כבר מבין, בין כך אתה לא 'ראש ישיבה', וכי כמה אתה מבין? "קועטש" אדח! ומרפה את רוחו ח"ו.

וצריך לענות לו: לא! לא! מה שאני כן מבין, וכמה שאני משיג בתורה, כל חללי דעלמא לא שוים לזה! ומה שהוא מבין בתורה זה עצמו התכלית שאין כמוהו. ומי שמח בחלקו לא יהיה שבע בחלקו. רגיל אני להביא משל פשוט: כאשר אחד רוצה להיות העשיר הכי גדול בעולם, ורואה שאינו מצליח, וכי יקח את כל הכסף שיש לו ויזרוק! הרי בלאו הכי לא יהיה כל מה שהוא שואף בגשמייתו... אלא ודאי, שכל מה שיש לאדם חביב עליו. כל שכן וכל שכן ברוחניות, והנמשל הוא הרבה יותר מהמשל.

יש לנו את הזכות ללמוד תורה, ולהבין. וכמו שאמר הגר"ח מוולאז'ין זיע"א שחידושי תורה היינו בהיות שאין עומק תורה שבע"פ מתגלה אלא אחר רוב השקידה והעמל, כל המתגלה מיקרי חידוש, ומה שיותר ברור ויותר בהיר אצלו זהו חידושי תורה. וגם כשאדם משיג הרבה, צריך הוא להמשיך לעלות יותר ויותר בלי הפסק, כמו שראו אצל הגאון רבי מאיר שמחה ז"ל ועוד גדולים, שעד סוף ימיהם עשו 'שטייגען', והוסיפו עוד ועוד.

יראת ה' תלויה בעיון התורה

אמנם, ודאי שצריך גם הרבה ידיעת התורה עם הבנת התורה, והדברים פשוטים וידועים. לא לשכוח את ה'חזרה', והחיוב של ידיעת התורה, אלו הם דברים עקריים ממש. אם אדם יתרגל רק לחדש לא יקנה חכמה, הרי בלי ידיעה אין כלום, שהרי 'אם יקנה חכמה אין בינה', ואין במה להתבונן.

אך יש זמן לשני הדברים ביחד, גם לחזור על התורה ולקנות ידיעה, יחד עם אהבת התורה ועם העיון והבידור. ורבי אצילה אמר משמיה דהגרי"ס שהיה תמה על מי שלומד מהר ובשטחיות, מאין תגיע לו יראת שמים? כי אם אדם לומד בלי להכניס לתוכו את הדברים, והוא לא מתבאר ומתקשר לתורה והדברים לא מרתחא ביה, מאין תולד בקרבו ה'יראה'?! ובודאי 'אפשר לקיים שניהם' - את הידיעה יחד עם ההבנה.

הבנה בכלל ידיעה

ובדרך הלימוד אף שצריך להשקיע בעיון התורה ועמקוטה, עכ"פ חובה לסדר ולהכין עצמו להשיג ולהגיע לשלמות בידיעת התורה,

המשך בעמוד 8

כי אם היו יודעים מה זה משנה אחת, ומה זה כמה דקות של לחמוד התורה, זה היה נותן כזה אורה ושמחה. ובדאי שצריך לשאוף, אבל מאידך לשמוח ולחיות בכל מה שהשיג.

7. כי כל שהאדם מתמסר לתורה כך התורה כביכול מתמסרת אליו, כדכתיב "נפש עמל עמלה לו", ופירש"י (סנהדרין צ"ט), 'שחזרת עליו, ומבקשת מאת קונה למסור לו טעמי תורה וסדרה'.

8. וממילא שקר הוא לומר שיש מי שאינו יכול ללמוד בעומק העיון ולהגיע לחקר סודה, שהרי אם רק יתייגע, ימצא.

9. עוד היה אומר רבינו בענין זה: על האדם לשון לעצמו כמה נצחיות הוא יכול לצבור, בכל הבנה בתורה. ה'נעשמה' זה לא משנה ששייך רק לימי הבחורות, אלא לכל החיים. וכל הגדולים, עד היום האחרון, חיפשו להתעלות, עד היום האחרון ממש. כי הם היו בטבעיות, כי אין זה דבר שרק שייך לתקופת גיל או לכמה שנים.

אני זוכר שאבי מורי ורבי זל"ה חזר הבית במיקור אצל רבו הגדול מרבן שמו רבי איסר זלמן זל"ה בחו"מ, וסיפר אמו"ר זל"ה והיה מדגיש כי רבי איסר זלמן בשר מעל שנות המדעים, ואמר ר"ז לא בי כשישבו כי החליט עכשיו להתחיל ללמוד זבחים, כי הוא חושב שיוכל על

המיוחד לו תוך זכירת צורת נתינת התורה שהיא בקולות וברקים, ויכול להשיג חלקו בעומק העיון כפי כוחו.

6. רבינו היה מבאר בשיחותיו יותר: הנה מצד אחד אמרו חז"ל (תנא דבי אליהו רבה פכ"ה) שחיבי אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, וידוע שענין השאיפות בתורה ועבודת ה' הוא יסוד חיוני ועיקרי. אבל מאידך, הרי אדם אסור לו להיות שוטה, וסתם לקפוץ דרוגות שלא שייכים אליו. אלא הביאור הוא, כי בודאי האדם חייב לדעת ולהתבונן היכן הוא עומד, ומה כעת עליו להתקדם ולא לקפץ סתם. אלא שצריך כל הזמן גם להיתלות באילן נבונה, ולראות את הסולם העולה בית קל. שמצד אחד יאחז בצד החבל העליון וישאף להשיג ולהתבונן, ומי רגל זה נותן לו כח לעלות בהרה, ואם לא ישאף ויחבון בובה לא יעלה. אבל מאידך חייב גם לדעת היכן מצבו האמיתי, ומה מוטל עליו לעשות. אני הכרתי גדולי עולם, וראיתי שאילו ששאפו ושאפו ולא היה להם סיפוק ממה שלמדו ומשה ששיגו, הם לא גדלו, והם לא עלו. ואדרבא, אלו שמסחו מכל השנה מכל קצת לימוד, הם אלו שגדלו. וההמשחה הזאת בהם שלמדו נותן להם כח להמשיך ולהתעלות. אבל אלו שרק שאפו ורגו, וכל הזמן הרגישו לאדם עושים מה שצריך, לא נעתיק כלל... וזה מה מוליד התורה ח"ו...

רוממות דהלכה

ענינה דיומא

הרב יעקב לייזר

מאכלי חלב בשבועות

כתב הרמ"א (או"ח תצ"ד, ג) נוהגין בכמה מקומות לאכול מאכלי חלב ביום ראשון של שבועות, וז"ל הטעם שהוא כמו השני תבשילין שלוקחים בליל פסח, וזכר לפסח וזכר לחגיגה, כן אוכלים מאכל חלב ואח"כ מאכל בשר וצריך להביא עמהם ב' לחם על השלחן שהוא במקום המזבח, ויש בזה זכרון לב' הלחם שהיו מקריבין ביום הבכורים.

והמג"א (סק"ח) כתב: דאסור לאכול בשר וחלב מלחם א' ובמחצית השקל (סק"ז) בשבועות. עושים זכר לקרבן שתי הלחם שהיו מביאים, ולכן כשאכל חלב ואח"כ בשר צריך לכל א' לחם מיוחד וצריך להיות שני לחמים, והיו זכר בזה, עכ"ד, והפרי חדש (תצ"ד, ג) כתב ע"ד הרמ"א: טעם חלוש הוא זה.

והגאון רבי אוריאל איזנל שליט"א כתב במיגילת ספר - דברות שמואל' (עמד סב) בשם רבינו מרן ראש הישיבה ה'דרכי שמואל' זצ"ל: הרמ"א מבאר את המנהג לאכול מאכלי חלב בשבועות כדי שיביאו לחם לאחר לארוחה בשירת ויהיה זכר לשתי הלחם, וכיום אין מקפידים על זה היות והיום אין משתמשים לחיתוך הלחם בסכנים שאינם נקיים ואין צריך להביא לחם אחר. אכן רבינו ז"ל הקפיד באותה סעודה שלא להביא לחם אחר. אלא חלבת על השולחן, וכן הוא במשנ"ב (סימן תצ"ד סקט"ז), עכ"ד. ובשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א סימן לח) בדבר מי שאוכל גבינה ורוצה לאכול בשר, שאיתא ביו"ד (סימן פט) שצריך לבער שיורי למאכלי בשר לבד למאכלי חלב לבד, ולמה אין נוהגין בזה. הנה האיסור הוא רק על שיורי חתיכת הפת שאכלו בה הגבינה, או אף על החתיכה קטנה שחתך כדי לאכול עמה הגבינה, שעל זו אינו נוהג כיוון שחשב לאוכלה עם הגבינה, ולכן אף אם יאמר שלא נגעה בה הגבינה הוא כמלתא דלא רמיא עליה ולא אדעתיה כדאיתא בסימן י"ח בש"ד סק"ח. אבל פת הגדולה שהיא עומדת בין למאכלי חלב בין למאכלי בשר נוהגין בה, ואין לחוש שמה נגעה בה הגבינה או הבשר, עכ"ד. ואמר לי הגר"א איזנל שליט"א, דיסור דין הוא, שאין חיוב שיהיה לחם לבשר ולחם חלב בנפרד, אלא רק בפרוסה שחותר לאכול עמה, שלא יהיה אותה פרוסה לבשר וחלב, וה"ה אם חותר מהלחם בידי שג"כ אסור לאכול עם הלחם חלב ובשר, ורק אם חותר עם סכין אזי אין איסור כמו שהובא מרבינו ה'דרכי שמואל' ז"ל.

חציו ללחם בשבועות

כתב השו"ע (תקט"א) מצות יום טוב לחלקו חציו לבית המדרש וחציו לאכילה ושתייה. וברמב"ם (יו"ט ו"ט) כתב אע"פ שאכילה ושתייה במועדות בכלל מצות עשה, לא יהיה אוכל ושותה כל היום כולו, אלא כך היא הדת, בבוקר משכימין כל העם לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ומתפללין וקורין בתורה בענין היום וחוזרין לבתיהם ואוכלין, והולכין לבתי מדרשות קורין ושונין עד חצי היום, ואחר חצי היום מתפללין ומתעורר המנהג וחוזרין לבתיהם לאכול ולשתות שאר היום עד הלילה, עכ"ד. ודייקו מהרמב"ם דדין חציו לה' וחציו לכם הוא דוקא ביום, ולא בליל יו"ט, אכן הנצי"ב בהעמק שאלה (שאלות סז אות ח) כתב דחיוב מ"ע של חציו לכם יש לקיים במאי דאכל ושותה וקבע סעודתו בלילי יום טוב, ורק בעצרת צריך שהלכם יהיה דוקא ביום יעו"ש. והגאב"ד הגאון הגדול רבי מרדכי גרוס שליט"א (תל תלפיות סג עמוד ח) כתב בשם רבינו מרן הגריש"א זצ"ל: דחציו לה' וחציו לכם, יש לסמוך שממתחיל מהלילה.

ובמועדים וזמנים (החדש סימן קעז בהערה) כתב: אני מסתפק, בליל שבועות שניעור כל הלילה ועוסק בתורה, אם יצא בזה ידי חציו לה' ויכול לבלות כל היום בחציו לכם, או נימא שהדין דחציו לה' וחציו לכם הוא ביום דוקא וכמבואר ברמב"ם פ"ו דיו"ט סדר היום דחג. ומבאר רבינו גרוס בהעמק שאלה שחפץ לילה ליום ועסק כל הלילה בתורה, דיצא ידי חציו לה' ויכול לעסוק ביום בחציו לכם יותר מבכל חג שישן בלילה, לפי שעיקר המצות

המשך בעמוד 8

1. וכן הרמ"א בתורת החטאת (כלל ס,ו) כתב: אני רואה היתר גם כן לאותם לחמים שנהגו ללוש בחלב בשבועות, ואין בהם איסור כלל מאחר שנשתנה צורתם משאר פת, כי עושים אותם ארוכים ולא עגולים כשאר פת.
2. יעוין בשו"ת אגרות משה (או"ח פח,ח) ראיתי למדקדקים שיש להם ג' סכנים, שאחד מיוחד לבשר, ואחד לחלב, והאחר לחתוך בו לחם, לצורך האכילה, ומצוה מן המובחר כמ"ש הג"א (ח"א תס) ז"ל, ומצוה מן המובחר היא כי צריך להעביר מעל השלחן הלחם וכל המעביר מעל השלחן, ואח"כ יביא בשר ויאלץ ע"כ, וה"ה מפה אחרת.
3. ויש להעיר, דכ"ז דוקא כשיש לו סכין מיוחדת ללחם שאינה לא בשירת ולא חלבת, וכמ"ש ב'יש"ש (חולין פח,ח), ראיתי למדקדקים שיש להם ג' סכנים, שאחד מיוחד לבשר, ואחד לחלב, והאחר לחתוך בו לחם, לצורך האכילה, ומצוה מן המובחר כמ"ש הג"א (ח"א תס) ז"ל, ומצוה מן המובחר היא כי צריך להעביר מעל השלחן הלחם וכל המעביר מעל השלחן, ואח"כ יביא בשר ויאלץ ע"כ, וה"ה מפה אחרת.
4. כתב הערוך השלחן (יו"ד פ"ו, טו) אסור לאכול גבינה על מפה שאכלו בה בשר וכן להפך, דא"א שלא תהיה על המפה כמה טפין של בשר או של חלב ובשר על כשיעור בלחם אסור לאכול אחרים עם חלב, וכן להפך, ומצוה מן המובחר כשאכל גבינה או חלב ורוצה לאכול בשר ידש להעביר מעל השלחן הלחם וכל המעביר מעל השלחן עם החלב ועם המפה, ויפרוס מפה אחרת ולחם אחר וכלים אחרים ויאכל בשר, וכן מהנהג פשוט ברוב תפוצות ישראל.
5. אכן בשנים האחרונות רבינו ז"ל נהג לאכול מאכלי חלב בקידוש ביום לאחר התפילה, ולאחר כמה שעות היה עושה סעודה גדולה, לקיים חציו לכם.
6. כתב בפתארת שמואל (עמ' לט) רבינו ז"ל נתקשה שאין העולם מקיים את כראוי דין חציו לה' כפי המפורש ברמב"ם, וכשתמנה ע"ז בפני הגריש"א אלישיב זצ"ל ע"י עושה מרבינו הרמב"ם, ואמר דזה באמת רמב"ם קשה.

ושאלו, הנה גם אני חושש לזה, לכן הנני מכוון שעון מערב שבת ונא החשמל לכה למשך רבע שעה בזמן הדלקת הנר, וממילא אפשר להדליק ולברך, והשיבו הגר"ש ז"ל, שאין ראוי לעשות כן, מפני שהוא גורם לעצמו בידים הבערה שאינה לצורך, ואם הוא פטור מן ההדלקה מדוע לחפש טעדיק לחייב את עצמו. ובארחות שבת (ח"ד פרק ג' סעיף ק"י) הרגישו בקושי האמור הנז"ל, והוסיפו (הערה רמ) סברא נוספת שאינו מן הראוי לכוון שעון לכיבוי התאורה, כי בני הבית מצטערים לשהות בחשיכה, עכ"ד. ויש לציין שדיברתי עם הגר"צ וידר שליט"א על מה שהובא בספר הנ"ל בשמו, וא"ל שלא זכור לו שרבינו אמר שהבעיה מצד הבערה ביו"ט, אלא דוקא מצד שהענין בנר יו"ט שיאיר, וממילא אין ענין לכבות ולהדליק.

הבדלה ביו"ט שני שחל להיות בשבת

כתב בשו"ת מנחת שלמה (תניינא סימן מח) יום טוב שני שחל בשבת יכול בן חו"ל שנמצא בא"י, לצאת ידי חובת הבדלה ע"י בן א"י, אף על פי שהבן חו"ל חייב להבדיל משתי קדושות והבן א"י אינו מבדיל אלא מקדושת שבת, ואינו בר חיובא כלל על הבדלת יום טוב, והוא משום דנראה שגם בן חו"ל שהבדיל בעצמו וזכר רק משבת ושבת מיו"ט דשפיר יצא ידי חובת הבדלה.¹⁰

ובספר יו"ט מהלכותו (עמ' ריח) כתב דשמע מהגר"מ סאלאוויצקי זצ"ל, ששלח שליח לשאול פי מרן החזו"א זיע"א, וענה לו שמסתבר שאינו יכול לצאת יד"ח בהבדלה של בן א"י.

ובתשובות והנהגות (ח"ב סימן של) לכאורה נראה שקידוש היום דשבת ויו"ט שוה שיש בהם קדושה ולכן המצוה לקדש ולהבדיל, ולכן אף שכן חו"ל חייב משני טעמים וכן ארץ ישראל רק מטעם שבת, בן ארץ ישראל מוציא, וכת"ר מביא מגדולי הוראה שבדואי מוציא אף שחיובו אינו אלא מטעם שבת לבד לא חשוב הסיבה אם אחד או שתיים, רק מסיים משמועה בשם החזו"א שפסק שכן ארץ ישראל צריך לקדש ולהבדיל בעצמו, ולדעת כת"ר יש לפקפק אם השמועה נכונה כלל. לדעתי השמועה נכונה, ויש להוכיח ולמצוא יסוד לדבריו מדברי המשנ"ב (ר"ס תרצ"ב) שבבוקר בפורים אף שהשי"ץ מברך שהחיינו על המגילה צריך לכוון להוציא בזה החיוב על משלוח מנות, ואם כיון רק למגילה לא מועיל ע"ש בשע"צ (אות ב'), אף שאף שהשי"ץ חייב רק לא כיון למשלוח מנות, ואינו יכול להוציא אלא אם כיון לכך, שמוציא בברכה אחת כמה חיובים, וכאן אפילו מכוין ליום טוב בקידוש והבדלה אינו מועיל שאינו בר חיובא ולא שייך אצלו יום טוב, ושפיר ראוי לבן חו"ל שיש לו שני חיובים לקדש ולהבדיל בעצמו כפסק החזו"א.

והגר"א אינוטל שליט"א במגילת ספר' (או"ח ח"א פכ"ח עמ' נו) כתב: בחל יו"ט ביום שיש יו"ט שני של גלויות חל בשבת, ובן א"י נסתפק אם יכול להבדיל במוצ"ש ולהוציא בן חו"ל המתארח אצלו, כיון שכן חו"ל מחוייב להבדיל גם מצד יו"ט, ובן א"י מחוייב רק מצד השבת, והשאלה אם הוא נקרא מחוייב בדבר להוציא לבן חו"ל שיש עליו חיוב הבדלה גם מצד יו"ט שני. ושאלתי את מו"ר מרן הגר"ש אויערבאך זצ"ל, והיה פשוט לו דיכול להוציא.

שההיתר להדליק ביו"ט לצורך שבת [בכה"ג דליכא טעמא דהואיל], הוא כמ"ש בתוס' (ביצה כבא, ד"ה אין) דבסמוך לחשיכה אף באותו יום איכא הנאת אורה, משא"כ נרות שלנו שלא מצוי כלל שיהנה בזמן קצר זה של סמוך לחשיכה מאותן הנרות כשיש אור חזק של חשמל, וא"כ חשיב קצת כנר של בטלה עכ"ד. ולפי"ז יל"ע, דלכאורה מה ההיתר אם מדליק נרות שבת זמן רב לפני השקיעה שאור היום עוד בהיר ואין הוא נהנה מן האור של הנרות, דשרגא בטיהרא למאי מהניא, ואין כאן טעם של הואיל. ואולי אה"נ דצריך להדליק נרות שבת באופן שיכול ליהנות מהם מבעוד יום.

ורבינו מרן זצ"ל ב"דרכי שמואל" (שבת קונטרס בענין הדלקת נר שבת ויו"ט סימן ו' אות כב) האריך בגדר הדלקת נר ביו"ט יעו"ש, וביו"ט שחל במוצ"ש לא נהג להדליק דחשש על הברכה, כיון שיש אור חשמל ואין תוספת אורה. אכן א"ל הגר"א וינר שליט"א דביו"ט שחל בערב שבת, כמו בשבת זו, רבינו ז"ל נהג להדליק נרות שבת ביו"ט, ואף פעם ביקש ממנו ומעוד תלמיד שיכסו את האור החשמל בשמיכה.

ויש לציין למש"כ הרה"ג עמנואל מולקנדוב שליט"א בספרו תורת הקדמונים (ח"א עמ' רפח): ביו"ט שני של ר"ה, או כשחל יו"ט במוצ"ש ואור החשמל דולק, דנו בזה אחרוני זמננו איך אפשר להדליק נר בכה"ג, [עיין בשבות יצחק להגר"י דרוי (נר שבת עמוד מב)], אולם צ"ע להקל באיסור תורה של הדלקת נר לבטלה בסברות בעלמא, ובפרט כיון שלדעת חלק גדול מהפוסקים אין צורך כלל בהדלקה זו, דהא העיקר שיהא אור בבית ואין דין להדליק בדוקא ולברך, ולכן בכה"ג עדיף להמנע מלהדליק כלל. וביו"ט שחל בע"ש יסדרו שעון שבת שיכבה את האור סמוך לשקיעה בזמן ההדלקה. ושבו ראיתי בספר 'אליבא דשמואל' חידושים ופסקי הלכה של הגר"ש אויערבאך זצ"ל, שהאריך שדעת הרמב"ם שאין לברך על הדלקת נר יו"ט, ובעמ' ד' כתב דרבינו זצ"ל השתמש מלהדליק נרות ביו"ט מכיון שלא רצה לברך, וביאר טעמו דכיון שיש אור חשמל מסתמא אין בזה תוספת אורה, והוסיף דברמב"ם משמע שכלל לא מברכים על הנרות ביו"ט ע"ש, ובספר הנ"ל נראה שגם בכל יו"ט לא היה מברך, אולם ידידי הרב אביעד סגרה שליט"א בירר עם בעל השמועה הרב חגי ישורון שליט"א, ואמר לו שאינו מדויק, אלא רק ביו"ט שחל במוצ"ש לא היה מברך מהטעמים הנ"ל, עכ"ד.¹¹

ובספר זאת חוקת הפסח (עמוד נא) כתב: בספר דרכי שמואל על מסכת שבת כתב על ענין נר יו"ט, והוכיח שהדלקת נר ביו"ט הוא מנהג שהתחיל בתקופת הראשונים ואין לו סמוכות מדברי הגמרא, ושלפי הרמב"ם אין להדליק נר ביו"ט וכן דעת עוד ראשונים, וכתב עוד כי מה שמסתמית מהסביר הירושלמי להדליק נר יו"ט אין לזה עיקר, ומצד הדברא נמי אין חשש כי אפשר להדליק נר מאש מצויה. ורבינו ה'דרכי שמואל' זצ"ל נהג בעצמו שלא להדליק נר ביו"ט שחל להיות במוצאי שבת מפני החשש הנוגע להדלקת נר של בטלה. ותלמידו הגאון רבי צבי יודר שליט"א ניגש אליו

שמחה היא ביום טוב, וחז"ל חילקו את היום דחציו לה' וחציו לכם מפני שברך כלל לילה לשניה קאי, אבל בשבועות שכבר עסק כל הלילה בתורה, יכול לעסוק ביום יותר בשמחה דלכם, ובפרט בעצרת שהכל מודים דבעינן לכם כמבואר בפ"ו דפסחים, וצ"ב.

וכתב הרה"ג יונה מלריך שליט"א בהיכל העיון (מועדים עמוד קלה): מנהג העולם להיות ניעורים בליל שבועות, ואח"כ ישנים ביום כמה שעות, ולכאורה מבטלים בזה דין חציו לה' וחציו לכם, דהא בשינה ליכא לא חציו לה' ולא חציו לכם, ואף דעוסקים בתורה כל הלילה אבל הרי הדין דחציו לה' וחציו לכם הוא ביום כמבואר ברמב"ם, וא"כ אף אם את שאר הזמן שנותר הוא מחלק חציו לה' וחציו לכם, מיהו בזמן שישן הרי הוא מפקיע עצמו מן המצוה, וכיצד הענין הגדול של הלימוד בלילה יבוא וידחה מצות עשה זו. ושמעתי מהגר"ש גרינעס שליט"א ששאל מצד הרבינו ה'דרכי שמואל' זצ"ל על זה, והשיבו שאכן זה אחד מהטענות שיש על מנהג הניעורין בלילה, עכ"ד. ואולי יש ליישב מנהג העולם עפ"מ"כ המהרש"א (ח"א פסחים סח, ב) יעו"ש.

וכתב הרה"ג ריי"י פרלמוטר שליט"א (גליון עומקא דפרשה תשע"ב עמ' י"ב) דרבינו זצ"ל נשאל אם שינה ביו"ט היא בכלל חציו לכם, ואמר שלא נראה, והביא דברי הבריייתא (סוכה נגא), 'כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו', ובמנהג העולם שלא להקפיד על חציו לה' שבת, נחלקו בזה רבינו מרן הגר"ש זצ"ל ורבינו מרן ה'דרכי שמואל' זצ"ל, דהגר"ש זצ"ל אמר שחציו לכם הוא לאו דוקא חצי אלא שחלק היום גם לה' וגם לכם, ודעת רבינו זצ"ל דמשמעות דברי הרמב"ם הנ"ל שחצי הוא דוקא, וכן נהג רבינו זצ"ל למעשה לעשות סעודה חצי יום. וגם בחג השבועות נהג כן.

ובברכת אברהם להרה"ג אברהם מלריך שליט"א (עירובין עמוד רצה) כתב: בחג השבועות, שאלתי את רבינו ה'דרכי שמואל' זצ"ל אם יוצאים בשינה חציו לכם, פעם אחת השבת לפני, ופעם הוסיף שאולי כשקמים. וכן סבר רבינו ז"ל שודאי לא יוצאים יד"ח בת"ת בחציו לכם. ועוד סיפר רבינו ז"ל שבעבר היה הולך יחד עם בני הישיבה לכותל בשבועות.

הדלקת נר מיו"ט לשבת

כתב השו"ע (תקנו"ט) מי שלא עירב מותר להדליק נר של שבת, ויש אוסרים. ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ה סימן כ"ג): כתב: לענין מה שגם בזמננו מושגה בבית נרות החשמל, מדליקות נרות ביום טוב שחל בערב שבת ומברכות, לכאורה תמוה. דבשביל להוסיף אורה אינו כלום, ובשביל מה שאירע שמתקלקל, לא שייך להתיר לעשות מלאכה ביום טוב בשביל דבר שלא מצוי כזה. ומוכרחין לומר דבשביל כבוד השבת נמי הוא צורך גדול להדאם לעשות, כמו האכילה. שמדאורייתא היה מותר, מטעם דצורכי שבת נעשין ביום טוב, ומדרבנן נמי מותר ע"י עירוב תבשילין, כדאיתא בפסחים דף מ"ו ע"ב לר"ח.¹²

ובשש"כ (פמ"ד הערה לו) כתב: שמעתי ממרן הגר"ש אויערבאך זצ"ל, דביו"ט שחל בע"ש, נכון להדליק נרות שבת לפני שהחשמל נדלק, שהרי רבים סוברים

7. וכתב הגר"מ גרוס שליט"א (קובץ פסקים אילול עמ' צה): אם דין חציו לה' וחציו לכם הוא דוקא ביום, יש לזהיר בשבועות ביום שיה' בו חציו לה'. ולפי **השאנאי** שחציו לכם הוא משום שמחה, אין חיוב זה בליל שבועות, לשיטתו שאין בליל שבועות שום שמחה, אבל לפי **רע"א** שהוא משום עונג יש גם בלילה, עכ"ד, וכן הובא מהאגרות משה (מסורת משה ח"ג עמ' קמג): מי שערך לו ליל שבועות ומחמת כן הוא יושן רוב היום, לא יפה היה עושה, דע"כ ואינו מקיים חציו לה', ויותר טוב שישנן בלילה.
8. כתב **הפמ"ג** (א"א רמבא) חלקהו חציו, יראה לאו דווקא בצמצום, רק מקצת לה' ומקצת לכם, ומצות עשה לאכול, ורשות בידו רובו לה' או רובו לכם או חצי ממש. אכן במשנ"ב כתב דיש לגנור בחזנים דמארכין יותר

- בלבוס (א"ח תצ, ט) לבני חו"ל דביו"ט שני קוראים פרשת כל בכור מענין צדקה.
11. אכן הערה חשובה היא, והגם שהיה נראה דבר פשוט כן, שכל הנידון שם הוא על הדלקת ביו"ט, ולא בערב יו"ט, מ"מ צריך להדגיש כן.
12. עיון ברע"א על השו"ע (או"ח ריטג), שבהא מהאירוס גדולים להספק לבני ברכת הנוסל, למי שעלה מן הים, אם יכול להוציא מי שהיה חולה ונותרא, יעו"ש, ויש לדון אם חלוק ברכת השבח מברכת המצוות. ועוד דנו פוסקי זמננו, דמי שיש לו בריה בשבת שהוא ג"כ יו"ט שני, אם עדיף שהמזהל יהיה בן א"י דיש לו רק קדושה אחת.

גם בזה 'מתוך שלא לשמה בא לשמה', מכל מקום התכלית היא לחפוז בלימוד זה מתוך אהבת התורה.

ומרן הגר"י ז"ל הסביר את הטעם באדונינו הגר"א שלא רצה לקבל מגיד מן השמים, שהוא מרוב אהבת התורה של הגר"א לקיים ושננתם.¹³

אברהם בן הגר"א ששאל מאביו למה לא יכתוב פירוש על המדרש, ואמר לו שהזוהר והתיקונים הגדולים אפשר להשיג ולהבין אחר יגיעה ועמל רב ועצום, אבל המדרש כולו הסתר, ואף על פי כן גם בזה יש חיוב של ידיעת התורה. וזהו העיקר בלימוד, להספיק ולדעת ואחר כך לעמוד ולהשיג בהבנת התורה. וכמשל **החפץ חיים** במי שהגיע לבוש בגדים קרועים ועיבה מזוינת, שואל ולעג ולקלס, כן הוא מי שחסר לו ידיעת התורה.

כי אדם לא יכול להשיג בעולם העליון בלי שהוא למד לפני כן את הדבר, ובדואי שאין הכוונה לגרוס בלי להבין שזה אינו נחשב לכלום, אלא ללמוד רק עד כמה שהוא מושג, ולעיתים נכחו יזכה להבנה האמיתית. ושם של לאדם שהיה בדרך ומרחוק ובלא ספירה, ולימדו אותו רק א' ב', שאף שעתה אין לו מזה תועלת הרי שכשיגיע למקום ישוב יוכל להשתמש במה שידע ולהשיג עם זה, אבל בלא זה ישר לא כלום, וכך הוא מצבנו ביחס לעוה"ב, ואף שאין לנו מושג בעומק הדברים באגדות חז"ל, וכידוע **רבי**

11. להשלמת היריעה יש להביא מה שדובר רבינו במקו"א על השלמת חלק האגדה בתורה: אף שודאי הוא כי יש חיוב ללמוד בהבנת התורה ולהעמיק עד כמה שידו משגת, וכל אדם צריך לשאוף להגיע לשלמות, ולהגיע לידיעת התורה. אבל כתב בהקדמת **הצ"ח**, כי באגדות חז"ל שיש בהם סודות התורה [ולא רק אגדות רבב"ה שכולם סודות, אלא כל אגדות חז"ל], שאין לנו תפיסה והבנה כלל אפילו הכי מוטל עלינו החיוב ללמוד, ולעיתים תבוא מי שלמד יפה להרים בכל עמקות וכוחות,

בשר אחר גבינה

אכל מאכלי חלב, גבינה וכו"ו¹, - מותר מן הדין לאכול מיד לאחריו בשר, ואין צריך להמתין שש שעות, ואף אין צריך לברך בגינה ברכה אחרונה². אך יש לקנח ולהדיח פיו משיירי המאכל שבפיו, וכן יש לרוחץ ידיים, שמה נדבק שמוננית החלב בידיו, ובכך יכול לאכול בשר³, על בשר בהמה ובין בשר עוף⁴.

אמנם, על פי המובא בשם הוזהר⁵ אין לאכול גבינה ובשר [בין בשר בהמה ובין בשר עוף]⁶ לא בסעודה אחת ולא בשעה אחת. ולפי זה, יש לברך ברכה אחרונה על החלב, וכן יש להמתין שעה, ורק אז יוכל לאכול בשר⁷. למעשה, אף שמעיקר הדין אין צריך להמתין ביניהם מכל מקום רבים נוהגים להמתין כחצי שעה בין חלב לבשר⁸, אך אין מקפידים להפסיק בברכה אחרונה על החלב⁹.

לברך כדי לאכול בשר

אף מי שמקפיד ומחמיר לברך ברכה אחרונה אחר אכילת הגבינה, - מותר לעשות זאת גם כאשר כוונתו היא על מנת שיוכל לאכול בשר¹⁰.

קטן

ילדים קטנים אף שהגיעו לגיל חינוך, אין צריך למונעם מאכילת בשר תיכף לאחר אכילת חלב, אך יש לחנכם לעשות קינוח והדחה ונטילה¹¹.

מעוברת ומינקת

מעוברת, יולדת, מינקת - אינן צריכות להמתין כלל, ורשאיות לאכול בשר לאחר אכילת חלב, ובלבד שיעשו קינוח והדחה ונטילת ידיים כדיון¹².

חולה / זקן

הוא הדין חולה [אף בקצת חולין], וכן זקן, אינם צריכים להחמיר את חומרת הוזהר, ומותר להם לאכול בשר תיכף לאחר אכילת חלב, ובלבד שיעשו קינוח והדחה ונטילת ידיים כדיון.

אכילת בשר אחר תבשיל של גבינה

גם לפי חומרת הוזהר, [שאין לאכול גבינה ובשר באותה שעה] - אין איסור לאכול בשר לאחר אכילת תבשיל של גבינה¹³. לדוגמא: אורז או אטריות שבושלו בחלב, וסיננו

- שו"ע סי' פט' ס"ב. ומש"כ שא"צ לברך בהמ"ז כן כתב מ"ב תצ"ד סקט"ו, וכן מוכח במ"ב סי' קצ"ו סק"ט עיי"ש, וראה הערה להלן.
- ואף **ביום או לאור הנה** כתב הש"ך סק"ט שאין לסמוך על עיון הדים אלא יש ליטלם, כדלהלן.
- שו"ע שם.
- כ"כ הרמ"א ס"ב, שעוף אחר גבינה צריך קינוח והדחה, **ולדעת המחבר** לבשר עוף אי"צ קינוח והדחה. ולכא"ז ד' הרמ"א צ"ע בדגמ"ק: קד: תני אגרא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן (דרך הפקר שאינו נזהר בהן. רש"י). ולכה"פ היינו עוף אחר גבינה, ולמה הצריך קינוח והדחה, ושמה הרמ"א איירי רק בגבינה קשה ומעשה להמרסם המובא בד"ם, והגמ" אירי בגבינה רכה, ולפ"ז **אחרי גבינה רכה אם בא לאכול בשר עוף אי"צ קינוח והדחה**, ובבד"ש (סק"ד עד') הביא בשם די יהודה דגם לאחר **גבינה רכה** ובא לאכול עוף צריך קינוח והדחה, וצ"ע דגמ"ק מבואר דנאכל באפיקורן, וא"צ קינוח והדחה. וראה בב"ש **תבשיל של עוף** דהא אין למחות. וראה הערה להלן. ונראה שאם בא לאכול **תבשיל של עוף** לאחר גבינה, לכו"פ אי"צ קינוח והדחה, שבשר עוף גופיה חידוש הוא, וכ"ש שאלו יש ליטלם, וראה הערה להלן.
- הובא במ"ב או"ח סי' קעל ובהגר"א ופמ"ג בס' פט', ולשון הוזהר 'מאן אכיל לא מיכלא כחדא, או בשעתא חדא או בסעודה חדא' וכו'. ומבואר יסוד הדין שאסור לאכול בבת אחת (מיכלא כחדא), שחכמים אסרו לאכול אפילו צוננין בב"א, ומה נקרא בבת אחת, בשעה אחת או בסעודה אחת, וקשה לזה הוזהר מיכלא כחדא. והנה כעין שביארנו במק"א דלפי ה'תוס' סעודה אחתית היינו י"ע סילוק ובהמ"י, שכל שישאיר סעודה נחשב כאכילה אחת. ומה"ט גופיה מחמיר הוזהר גם לא לאכול בשר אחר גבינה, לפי שזה נחשב כאכילה אחת. **ובעיקר ד' הוזהר אי אירי אין בגבינה רכה או בגבינה קשה**, בש"ס סי' פט' סק"ט שמעט דאירי בגבינה קשה דוקא, וכ"מ בהגר"א סק"א יא' שפירשו כן לד' הרמ"א שהחמיר בגבינה קשה עפ"י הוזהר, וכ"מ במ"ב סי' תצד' סק"ט ו' ושהע"א שם ס"ק טו, וסי' קצ"ו סק"ט עיי"ש, מיהו חסימת הפוסקים בד' הוזהר משמע שאין חילוק בין גבינה קשה לרכה, [ומה שהחמיר הרמ"א (סוף סעיף ב') בגבינה קשה לאו מטעם הוזהר אלא עפ"י מהר"ם הובא בד"ם משום פירווי גבינה שבין השיניים]. וראה להלן בהערה.
- כ"כ ב"י או"ח סי' קעג' והובא בד"ם סי' פט' סק"ב ותו"ח כלל ע"ו.
- ולענין אם יש **קינוח והדחה** לאחר המתנת שעה, לכא"ז תליא פלוגתא דר"ש וד"ה סי' פט'.**הדבר מצוי כשאוכלים ארוחת צהרים בשבת תוך י שעות וארוחת בוקר חלצית** שלפי ה"ט י"ז יש לעשות קינוח והדחה, וכמדומה שאין נוהגים להחמיר בה, וצ"ל ומאכלים חלצית אין כ"כ חשש לפירוקים בין השיניים (ולחצי מרחיק משה סק"ב), ויש לסמוך על הש"ך שלאחר שעה אין צריך קינוח והדחה. וכ"מ בפמ"ג סי' פט' שפ"ד סק"ז, **וכל שכן שנטילת ידיים אין צריך** לאחר המתנת שעה, דבדאי נתעסק בידים ויד שמונית שבידיו, **אולם בהמתנה פחות משעה** לכא"ז יש להצריך קינוח והדחה ונטילה.

- כן מנהג רבים וטובים וכ"כ פוסקי זמנינו, דשעתא חדא לאו דוקא שעה שלמה ששים דקות, אלא העיקר שלא יאה בסמוך זל"ל, וסמוך בלשון הש"ס היינו חצי שעה.
- הנה בפמ"ג סי' פט' שפ"ד סק"ז וכן במשב"ז סק"ג כתב בפשיטות שלפי הוזהר יש לברך ברכה אחרונה לאחר אכילת גבינה וכן יש לעשות מי שנוהג לפי הוזהר, עיי"ש. מיהו במ"ב סי' תצד' סק"ט ו' ושהע"א סק"ט כ"א כתב שם פמ"ג שרק אחרי גבינה קשה יש לברך בהמ"ז, וכ"מ במ"ב סי' קצ"ו סק"ט עיי"ש, ומבואר דהמ"ב [בשם הפמ"ג] לא נקט את חומרת הוזהר למעשה,

את החלב. ו יקוות שנכתבשלו במרק חלבי והפירודם מהמרק - מותר תיכף לאכול אחריוהן בשר [בלא קינוח והדחה], אלא שיש לשטוף הידים תחילה.

אכילת תבשיל בשר לאחר גבינה

וכן מותר לאכול תבשיל של בשר לאחר אכילת גבינה¹⁴. לדוגמא: מרק בשרי, מותר לאוכלו (ללא הבשר) לאחר אכילת חלב.

תבשיל של בשר לאחר תבשיל של חלב

וכל שכן שמוותר לאכול תבשיל של בשר לאחר תבשיל של חלב, אלא שגם במקרה זה יש ליטול ידיו אם נגע בתבשיל החלב בידים¹⁵.

קינוח והדחה

אכל גבינה¹⁶, ובא לאכול בשר [בין של בהמה ובין של עוף]¹⁷, צריך לקנח פיו ולהדיחו, כדי להעביר את הפירורים והשמוניות של הגבינה מפיו¹⁸.

קינוח כיצד? יכניס מאכל כל שהוא לפיו וילעסנו היטב, ולאחר מכן יבלע את המאכל שקינח בו ולא יפלטנו¹⁹.

וכל המאכלים כשרים לקינוח, חוץ מקמח, תמרים, ועלי ירקות כגון חסה, נענע וכויו"ב²⁰.

הדחה כיצד? ידיח פיו במים או בשאר משקין²¹, ויכול לפלוט²².

צריך לעשות שניהם קינוח והדחה, ואין קפידא מה לעשות קודם²³, ויש שכתבו לעשות קודם קינוח ואחר כך הדחה²⁴.

נטילה

בנוסף לקינוח והדחה, יש גם ליטול את הידים מחמת השמוניות שנדבק בידים. ואין נכון לסמוך על העיון לבודוק אג נשאר שמוניות, אלא יש לרוחצן במים²⁵. לאו דוקא **אכל מאכלי חלב** צריך נטילה, אלא אפילו **התעסק ונגע במאכלי חלב וגבינה**, - כשבא לאכול מאכל בשרי יש ליטול ידיו תחילה²⁶.

- דלהזוהר אין חילוק בין גבינה קשה לרכה, ומעתה י"ל דאף להוזהגין להחמיר כהוזהר, מ"מ לענין ברכה יש לחוש קצת לברכה שאינה צריכה והיו חומרא דאורי לדי קולא, ולכן י"ל דמאחר והמ"ב לא נקט את הוזהר, ע"פ לענין ברכה אין מחמירין לברך, לאחר אכילת גבינה רכה, ומ"מ יש שרוצה לחוש ולהנהוג לדברי הוזהר ודאי יש לו לברך גם אחר גבינה רכה כדלעיל.
- לעשות כן לאחר אכילת בשר לברך ע"מ לאכול גבינה אינו לכתחילה, כמ"ש רמ"א וט"ז סק"ג, אבל להיפך מנבינה לבשר שרי לכתחילה, דאינו אלא חומרא עפ"י הוזהר, פמ"ג משב"ז סק"ג. וכנ"ר הביאור בזה, דמה שמבזר ע"מ לאכול אינו נחשב לסילוק כ"כ, דאדרבה כל מה שמבזר הוא ע"מ להמשיך ולאכול, ולכן בבשר אחר גבינה שאינו אלא חומרת הוזהר יש להקל בזה לכתחילה.
- היות ומצד ההלכה אין חיוב המתנה כלל בין חלב לבשר והוא חומרת הוזהר, אין חיוב חינוך בזה, ומותר לא להאכילם בידים כל שצריכים לכך, ומ"מ קינוח והדחה שהוא דינא דגמרא יש לחנכם עכ"פ בהגיעו לגיל חינוך, ואף פחות מניל דה ראו לעשות כן. מיהו לפמשינ"ל לעיל בהערה **שבשר עוף לאחר גבינה רכה**, לא בירא כ"כ חיוב קינוח והדחה, לכא"ז יש מקום להקל בזה לקטנים.
- וכן מובא בשם מורינו הגרע"א.
- כ"י מדברי הרמ"א סי' פט' סק"ג. [וראה גם בגליון רעק"א יו"ד שם]. ומשמעות דבריו שבמקרה הראשון דהיינו בשר אחר גבינה או אחר תבשיל גבינה, בכל ענין צריך ליטול ידיו גם אם אין ידוע לו שנגע בהן בידיו [ולענין **אכילה במחלל** - ראה להלן סעיף יח], ורק תבשיל אחר תבשיל אי"צ נטילה וא"צ ידוע שנגע בהם. **ולענין קינוח והדחה ובכיתוב תבשיל ראה** להלן. ולענין **תבשיל של עוף אחר גבינה** ראה לעיל בהערה.
- לענין **שתיית חלב** ראה להלן, **לענין תבשיל** ראה להלן.
- ראה הערה לעיל. **ובעיקר ד' הוזהר אי אירי אין בגבינה רכה** שיש לעשות קינוח והדחה כשבא לאכול בשר עוף לאחר אכילת גבינה, יש להסתפק אי מיירי בגבינה קשה דוקא בדזה איירי ברכ"א שכתב וכן נוהגים שכל שהגבינה קשה וכו', או שמה איירי אף בגבינה רכה וקאי אירשאי ושו מחמירין וכו', ובבד"ש סק"ד עד' הביא בשם די יהודה **דאף בגבינה רכה יש לעשות קינוח והדחה** הערה הפ"ל.
- והנה בש"ך סי' פט' סק"ד מבואר דגם לאחר שהוציא הפירורים מבין שיניו עדיין טעון קינוח, וחזינן דקינאו אינו [רק] להוציא הפירורים, אלא להעביר השמוניות.
- פמ"ג סי' פט' שפ"ד סק"ב יב' בשם הפרי"ז, והטעם נראה כדי לקנח אף את תיב הבליעה, מיהו הפמ"ג עצמו תמה עליו שהרמב"ם כתב בולע או פולט, ועיי' פת"ש סק"ה.
- גמ' חולין קה. שו"ע פט' ס"ב, ומה דאיתא 'ירקא' היינו **עלי ירקות** שהם רכים ונדבקים לחיך, דאילו **ירקות פרי האדמה** דאי מועיל כמו פירות העץ,

אופן הנטילה

נטילה זו אינה צריכה כלי²⁷, ואף יכול לתחוב ידיו לתוך מים ולאפשרם בתוכו²⁸. ודי שיטול עד סוף פרק השני של האצבעות²⁹. ואין ליטול במים חמים לפי שאינם מעבירים הוזהמה, ולכתחילה אף לא בפושרים אלא בצוננים³⁰.

ויש ליטול במים ולא בשאר משקין³¹. ויש לנגב הידים לאחר הנטילה³².

קינוח והדחה לאחר שתיית חלב

יש שכתב, שלאחר שתיית חלב, אם בא לאכול בשר, אין צריך קינוח ולא נטילת ידיים אלא הדחה, לפי שהחלב אינו נדבק בפה ואינו נוגע בו בידיו³³.

כף או מזלג

אכל גבינה בכף או מזלג, יש שכתב שאין צריך נטילה אחרי³⁴.

קינוח והדחה באכילת תבשיל

אכל תבשיל של גבינה ובא לאכול אחריו בשר, יש ליטול ידיו תחילה, ואין צריך קינוח והדחה³⁵.

אכל תבשיל של גבינה ובא לאכול אחריו תבשיל של בשר, - אם נגע בידיו בתבשיל החלב צריך נטילה, ובכל אופן אין צריך קינוח והדחה³⁶.

אכל גבינה ובא לאכול אחריו תבשיל של בשר - יש ליטול ידיו תחילה, וכן יש לעשות קינוח והדחה³⁷.

המתנה לאחר גבינה קשה (- גבינה צחובה)

נוהגין שלא לאכול בשר, ואפילו בשר עוף, לאחר אכילת גבינה קשה, כמו גבינה לאחר בשר³⁸. דהיינו שיש להמתין שש שעות, וכן יש לברך ברכה אחרונה לאחר אכילת הגבינה.

הגדרת **גבינה קשה** - כל שעברו עליה ששה חדשים, או שהיא מתולעת, אלא שהועמדה בקיבה ונמלחה עד שטעמה חזק וחריף ביותר³⁹. וכן גבינה מלוחה שטעמה חזק ומלוח ביותר⁴⁰.

כמו כן, **גבינות שמונות** שיש בהם שומן רב עומן נמשך בפה זמן רב - הרי הן בכלל גבינה קשה⁴¹.

גבינות [צחובות] שבזמנינו המיוצרות בדרך כלל בתהליך מקוצר [באמצעות הוספת חומרים ורכיבים

המשך בעבור 12

ופירות מפורש ברמב"ם פ"ט הכ"ז דמהני.

- שו"ע סי' פט' ס"ב.
- עיי' שו"ע או"ח סי' קס"ב ומ"ב וביה"ל שם ד"ה לכתחילה, וע"פ מ"ב קעא' סק"ח, וקפא' סק"כ א'.
- כ"כ בש"ך סי' פט' סק"א יג' ובהגר"א סק"י.
- כ"כ לבוש וכנה"ג ופמ"ג. וכן מפורש בשו"ע פט' ס"ב ואחר כך דיח פיו.
- ההדחה יש להקפיד לענוע ולהעביר המים** בכל מקום בפה שיתנקה היטב.
- כנ"ל הע' 3. **ובשעת הדחק** כן פמ"ג סי' פט' שפ"ד סק"ט שיכול לסמוך על ראיית העין אם אין שמוניות בידיו. ולכא"ז בכה"ג שאין מים טוב **לשפפף ידיו בבגד או מפה** להסיר השמוניות. אבל **במחלל** אי צריך נטילה.
- שו"ך ס"א ק"כ, חל"א כלל מ' דין יג'. וה"ה כשנתעסק במאכלי חלב ובא **להתעסק** במאכלי בשר יש ליטול ידיו.
- מ"ב קעג' סק"י.
- שהע"א סי' קפא' סק"י.
- מ"ב קעג' סק"י. ואם היו אצבעותיו מלכלכות יותר מפרק שיני של האצבע יש ליטול גם שם. מ"ב קפא' סק"י.
- עיינ באריכות פרטי הדינים בשו"ע או"ח סי' קפא' וסי' קעג' ס"ג ומ"ב שם.
- רמ"א קעג' ס"ג, ועיי' שו"ך פט' סק"י. **והטעם** משום ששאר משקים אינם מנקים את השומן היטב. **בזמנינו מצוי מנובנים לחים** המנקים היטב שמוניות ולכלוך, ומנהי שניקין בהם.
- שו"ך שם. ושו"ע או"ח סי' קעג' ס"ג מ"ב סק"ח. **והטעם** שיש בו משום מיאוס וא"צ יינגב ידיו עיי"ש.
- כ"כ הרש"ש חולין ר"פ כל הבשר, אך ברמב"ם פ"ט הכ"ז מפורש דאין חילוק בין גבינה לחלב, ובכל ענין צריך קינוח והדחה.
- פרי"ז סק"ט ט' כ' הובא בבאה"ט סק"ה, והביא (בהע"ל לעיל בסמוך). ופמ"ג כתב דנכון להחמיר בדבר שאין סורח. (ולכא"ז מרמב"ם הנ"ל ענין חלב משמע דגם בכה"ג צריך נטילה). ולשון הרמ"א ס"ג בין תבשיל לתבשיל צריך נטילה אם נגע בהן בידיו, משמע הא סתמא אי"צ נטילה, היינו מתבשיל לתבשיל, אבל אכל גבינה בעין משמע דבכל ענין צריך נטילה.
- ל"מ ברמ"א ס"ג ול"מ בגליון רעק"א שם.
- רמ"א שם והגר"ז רעק"א שם, עפ"י התורת חטאת עיי"ש. מ"ב קעג' סק"ג.
- כ"כ בה"ש סי' פט' סק"ז, מיהו י"ל דאם בא לאכול **תבשיל של עוף אחר גבינה** קיל טפי כנ"ל.
- רמ"א ס"ב. ונתבאר לעיל הטעם אם משום הוזהר אם משום פירורים שבין השיניים או טעם המושך עיי"ש. וצריך גם **ברכה אחרונה** כמ"ש במ"ב תצד' סק"ט ושהע"א שם. והוסיף בכה"א כלל מ' דין יג' דכמו"א אין לאכול **תבשיל** של בשר לאחר אכילת גבינה קשה, והאל"ר סי' קעג' סק"ח מיקל בזה.
- ל"מ בש"ך וט"ז סעיף ב'. ועיי"ש משב"ז סק"ד דגבינה מתולעת ואוכל התולעים היו כסו בשר דמושך טעם זמן רב עיי"ש.
- פמ"ג ס"ג משב"ז סק"ד דמושך טעם, מיהו גבינות מלוחות המצויות במקומנו כמו **צפתית, חמומן** וכדו' לכא"ז אי"צ להמתין דאין מלוחות כ"כ, ועיי' שו"ת שבה"ר ח"ב סי' לה'.
- ערוה"ש סעיף יא'. והזכיר שם **גבינות שוויצריות והולנדיות** שיש בהן שומן רב ואינם טעם המושך.

מנהג הרמ"א בב' לחמים לחלב
ולבשר להזכיר שתי הלחם

כתב הרמ"א (סימן תצד ס"ג) וז"ל, 'ונוהגין בכמה מקומות לאכול מאכלי חלב ביום ראשון של שבועות; וז"ל הטעם שהוא כמו השני תבשילין שלוקחים בליל פסח, זכר לפסח וזכר לחגיגה, כן אוכלים מאכל חלב ואח"כ מאכל בשר וצריכין להביא עממה ב' לחם על השולחן שהוא במקום המזבח, [והעירוינו דהלא לא היו מביאים את שתי הלחם על המזבח. וצ"ע] ויש בזה זכרון לב' הלחם שהיו מקריבין ביום הבכורים, [ולפ"ר נראה בדברי הרמ"א דלא ראה ענין במנהג דידן לאכול מאכלי חלב כשאינו באופן הזה].

וכתב המשנה ברורה (סקי"ד) וז"ל, 'ר"ל כשם שבפסח עושין זכר לקרבן כן אנו צריכין לעשות בשבועות זכר לשתי הלחם שהיו מביאין, וע"כ אוכלים מאכלי חלב ואח"כ מאכל בשר וצריכין להביא עממה שתי לחמים דאסור לאכול בשר וחלב מלחם אחד ויש בזה זכרון לשתי הלחם. ובסקט"ו כתב בשם המג"א, 'ב' לחם וכו' - ולכן נהגו לאפות לחם אחד עם חמאה דאז בודאי יצטרך להביא לחם אחר לאכול עם בשר'.

והיטת הדברים שהמנהג בזה הוא לאכול את החלב והבשר בסעודה אחת דייקא, מלבד פשוטו לשון הרמ"א, מדברי המ"ב, דיש ענין שיהא הכרח להביא לחם נוסף לאכול עם הבשר, והביאור דאם אוכל סעודה אחת של מאכלי חלב עם לחם אחד וסעודה שנית אחר ברהמ"ז של בשר עם לחם אחר, לא ניכר השייכות בין הלחם האחד ללחם השני ובמה יש כאן זכרון לשתי הלחם.

ועכ"פ לכא"ו מה שלא מצינו נוהגים כן האידנא במנהג זה שכתב הרמ"א, הוא מפני שמחמירים בחומרא של הב"י עפ"י דברי הוזה"ק, [ולכא"ו עצם הדבר שגם ביו"ד שם וגם כאן בסימן תצד לא הוזכר כלום בענין זה לא בדברי הרמ"א ולא בדברי המשנה ברורה מחומרא זה, וזו ראה שלא סברו לה הלכה למעשה], והוא באו"ח (סימן קעג) וז"ל, 'ויש מחמירין על עצמם שלא לאכול בשר אחר גבינה בסעודה אחת מפני שכתוב בספר הוזהר פרשת משפטים (קה"א) וז"ל אשכון דכל מאן דאכל האי מיכלא כחודא או בשעתא חדא או בסעודתא חדא ארבעין יומין אתחזיא גדיא מקלסא בקלפוי לגבי אינון דלעילא וסייעתא מסבא מתקרבין בהדיה וגריס לאתערא דנין בעלמא דנין דלא קדישין ואי אוליד בר באינון יומין אוזפין ליה נשמתא מסטרא אתרא דלא איהי קדישא עכ"ל. וכבר כתב המרדכי (חולין סימן תרפז) שמהר"מ (תשובות דפוס פראג סימן תרטז) היה נוהג שלא לאכול בשר בהמה וחיה אחר גבינה לפי שפעם אחת מסעודה לסעודה וזו גבינה בין שנינו גזר להחמיר על עצמו ואין זה כחולק על התלמוד ולא כמוספי שהוא גורע דהא חזינא פרק כל הבשר אנא להא מילתא כחלא בר חמרא וכו' וכל חד מצי לאחמורי אנפשיה לעשות משמרת ובעוף אני מיהל וכו' דגבינה ועוף נאכלין באפקורין ע"כ. והא ודאי שיקול ז"ל לא ראה ספר הוזהר ואפילו הכי היה מחמיר על עצמו משום מעשה שהיה ואף על פי שהיה מיקל בלפ"ר היינו לפי שלא ראה ספר הוזהר אבל אנו

דקא מעיין בשמעתא ויתבה אצבעתא ידיה תותי כרעא וקא מייך בהו וקא מנען אצבעתיה דמא א"ל עמא פזיזא דקדמיתו פומיכו לאודניכו אכתי בפחזותיכו קיימיתו ברישא איבעי' לכו למשמע אי מצית קבליתו ואי לא לא קבליתו. ורש"י פירש 'עמא פזיזא - נמהר. ודקדמיתו פומיכו לאודניכו - קודם ששמעתא אותה היאך היא קשה ואם תוכלו לעמוד בה קבלתם עליכם לקיימיה. וצריך ביאור מה ענין מעשה דרבא להקדמת נעשה לנשמע, וכי התורה מחייבת את האדם ללמוד באופן שמוציא דם מאצבעו, מחמת שהיה רבא טרוד ולא הרגיש, ומה דימה הצדוקי פחזותיה דרבא לפזיזות של קבלת נעשה ונשמע, ומשמע שמכח אותה פזיזות נגרם לו אותו מעשה. ואין זו רק השואתו של צדוקי, כי הרי רבא משיב לו, ומבואר שקיבל את דבריו. עוד צריך להבין מה נרעש הצדוקי.

[ואבין בזה דבר נפלא שכתב בביאור הגר"א (יו"ד סימן יח סיי"ז סקל"ב), על האמור שם בשו"ע, 'הרבה צריך ישוב הדעת ויראת שמים לבדיקת הסקין; הלא תראה כי יבדוק אדם פעמים שלוש ולא ירגיש בפגימה דקה, ואחר כך ימצאנה כי הכין לבו באחרונה; דרבא בחזנת חוש המישוש כפי כוונת הלב'. וכתב הגר"א, 'ע"י פ"ט דשבת פ"ח א' בעובדא דרבא שם שנתן לבו לשמעתתא עד שלא הרגיש שאם אצבעותיו - והיינו דאצל רבא ראינו את המושג שאם ששקוע בדבר עם כל החושים יכול שלא להרגיש שום חוש אחר אפילו חוש המישוש שהוא חוש הגס ביותר. ועיין באגרות משה יו"ד ח"ב סימן טז שהביא דבריו].

וביאר דהרי הכתרים שהנחו על ישראל באמירתם נעשה ונשמע ללקוח אחר מתן תורה בחטאם בחטא העגל, כמבואר בגמ' ובתוס' שם, וכתב בתורה דמשה נטה את אהלו מחוץ למחנה והיה כל מבקש ה' ילך לשם, והביאור כי באמת לא השיב משה את הכתרים לישראל, שמה יחזור להכשל ע"י הציב רוע ושוב ילקחו מהם, אלא רק בביהמ"ד, שם אין 'כניסה' ליצה"ר, כי אם פגע בך מנוול זה משכהו לביהמ"ד.

כגודל המעיין בשמעתא ולא מרגיש' כך גודל הכלי קיבול לקבל תורה, ובכל שנה מחדש זה כך, וזהו ה'נעשה ונשמע' שכלל שנה בחג השבועות שמקבילים את התורה מחדש, ע"י המעיין' בשמעתא העמל היגיעה האי שימת לב לדם שבאצבעו, השקיעות המוחלטת הזו, ההתמסרות לעיון בשמעתא ברמה כזו, זהו 'הקדמת נעשה לנשמע' שראה הצדוקי ברבא.

ויש להוסיף דבינעשה ונשמע' זכו ישראל לא רק לאותה שעה להתעלות לדרגת 'מקבלי תורה' ועבדי ה' [עיין בית הלוי דרוש ז], אלא קנו קנין עולמי לדורי דורות, דלעולם יוכלו לראות בחכמי התורה את הקדמת ה'נעשה' ל'נשמע'.

הפניית עורף לכל העולם

מרו הגאון רבי יצחק הוטנר זצוק"ל היה רגיל לומר; דבפסוק 'ויחן שם ישראל נגד ההר' אין הכוונה רק לעומת ההר, אלא הפניית עורף לכל העולם' שמחוץ להר סיני.

'נעשה ונשמע' של דורות - מעיין
בשמעתא ולא מרגיש'

מרגלא בפומיה דהגאון הגדול רבי חיים דוד מיינצר שליט"א בהאמור בגמ' בשבת (פח"א) 'ההוא צדוקי דחזייה לרבא

מכתב לחיזוקה של תורה

לכבוד הגליון הנפלא 'רוממות', אשר כשמו כן הוא מרומם קרנה של תורה ויראה בדרך המסורה לנו מרבותינו זיע"א ומשפיע עלינו מאוצרות רבותינו זיע"א ושיבליהם! ובפרט מתורנו ומשנתו של מ"ר מרנא הדרכי שמאל זיע"א

הנה מאז הסתלקותו של רבינו זיע"א התפרסמו ספורים רבים שסופרו על ידו ברגש ובדיקור רב על רבותינו מאורי הדורות זיע"א ממה שראה בעיניו או ממה ששמע מכלי ראשון והעבירים ומסרים למען יידעו דור אחרון. והנה באמתחתי מציאתי כמה סיפורים ופנינים שנשמעו מרבינו זיע"א בעיתות שונים וכן כמה עובדות ממנו זיע"א והעלתים על הכתב לזיכרון לימים רבים אולם לא ראיתי שהתפרסמו כמעט בריבם, וכעת לרגל יום חגיגת זמן מתן תורתנו חשתי בענייני לפרסמם לתועלת הרבים לחיזוקה של תורה ויראה ולידע ולהוקיר ולנצל יומא רבה הדין.

א. הסיפור דלהלן שמעתי מאחד הדרשנים שליט"א כאשר נקלעתי לבית הנכנסת זכרון משה בירושלים עיה"ק בערב חג השבועות, ולאחר מכן בשלתי בקיבוץ נאמר את רבינו זיע"א האם הסיפור נכון ורבינו זיע"א 'חייב' אותי לחזור בפניו על 'כל' הסיפור מתחילה ועד סוף ולאחר מכן חייב בהנאה ואמר לי שהסיפור נכון.

וכה היו הדברים - ליד שערי חסד התגורר אחד מצדיקי ירושלים הגאון הצדיק רבי משה יוסף הופמן זצוק"ל אשר נקרא בפ"י 'הפפא דיין' [דער פפא דיין] אשר היה מגיע לפעמים לשערי חסד והיה לו היכרות קרובה עם סבו של רבינו זיע"א הגאון הצדיק המקובל רבי חיים לייב אויערבאך זצוק"ל והנה פעם אחת ליל שבועות פגש הגרש"א את 'הפפא דיין' וראה שפני מאורם בצורה לא רגילה, ושלא אותו מאי הא, התחמק ממנו הפפא דיין ולא רצה לענות, אולם לאחר

זיע"א שאמר על הפסוק בקהלת - 'סוף דבר הכל נשמע את האלוקים ראו וכו' כי זה כל האדם', שהנה בפסוק לא כתוב כי זה מלאך ה' וכד' אלא כי זה כל האדם, היינו זהו הצורת אדם זהו המיינסטייט.

ה. בשבחות בליל שבת קודש ויצא בכל שנה היה רבינו זיע"א חוזר את מה ששמע מרבי אריה לויין זצ"ל בילדותו בעץ החיים, שהיה אומר להם על מה שכתב רש"י בפסוק 'אכן יש ה' במקום הזה ואנוכי לא ידעתי' - שאם ידעתי לא ישנתי, שזהו בעצם לימוד לבני הנעורים שכדאי להם ליטול על עצמם עול תורה בצעירותם כדי שאח"כ בימי הזקנה לא יאמרו 'אילו ידעתי לא ישנתי'. והוסיף רבינו זיע"א שרבי אריה תמיד היה רואה את המוסר בכל דבר.

ו. סיפר פעם לאחד מבני הישיבה על ההבדלים בין רבותיו בישיבת עץ חיים מרנן רבי איסר זלמן וחתנו רבי אהרון קוטלר שהנה ר' איסר זלמן היה הראש וישיבה ור' אהרון קוטלר חתנו היה ראש ישיבה בליקוווד ומדי פעם היה מגיע לארץ ובסתר שיעורים בעץ חיים. ר' אהרון היה אש, אולם דיבר בקטע והיה צריך להתאמץ להקשיב ולא כמו שחושבים שהיה סוער וצועק, ואילו רבי איסר זלמן היה רגוע. ואם אחד אמר בשיעור דבר שאינו נכון היה רבי איסר זלמן אומר לו - מסתמא לזה התכוונת וכו' אבל חתנו ר' אהרון היה תוקף.

עוד סיפר על נסיעותיו למרן החזו"א זיע"א ואמר בזה"ל - 'החזו"א היה מאוד רך ומקרב כמו שהשואל חברו'.

ז. אצל רבינו כנודע ההכנה למתן תורה התחיל מיד לאחר שגמר לערוך את ליל הסדר וכפי שהיה חוזר שוב ושוב בימי הספירה את דברי הרמב"ן הידועים שהימים שבינתיים הם כחולו של מועד. אולם ככל שהתקרב הימים התרגשותו והכנותו הלכו וגברו וכל סוכביו חשו בכך.

זכרנו שבר"ח סיון רבינו זיע"א עלה לחדרים להעיר את הבחורים בשעה מוקדמת 'חסית' לשעת 'הספק' בעשרה

שדחק בו הגרש"ל סיפר לו הגאון הדיין הנה"ל שהנה הוא הרי תלמיד של הכתב סופר ויש בידם קבלה מהחתם סופר [ביוזבא בליל גלילי] שבעות בליל היסט הדעת [ולא רק בתענית שבת] בידו [הוספת רבינו זיע"א] והנה השנה התחיל ללמוד בליל שבועות והרגיש מתירות נפלאה וכן עבר שעה ועוד שעה, לפתע נישש אליו יהודי זקן ושאל אותו האם הוא רוצה ללמוד 'א' שטיקלע זוהר' אמר לו הדיין דפפא למה לא. אותו זקן פתח בדיוק בקטע זוהר שהפפא דיין התקשה בו ולא ידע פשוט והסביר לו בזה פשוט נפלא. והנה הרים הפפא דיין את עיניו ואיננו. נשקו רבי חיים לייב על ראשו ואמר לו אשרי את שנתן לו שלום והזכיר לו שלום.

ב. פעם באירוסין אחד מבני הישיבה שיחי' סיפר רבינו זיע"א בזה"ל - 'שמעתי פעם מחסידים קנני ירושלים שהמנהג להפסיק את החתן באמצע הדרשה אין מנהגו בהרי קודש כל כך אבל לקראת סוף הדרשה כן היו מפסיקים ענין שבירת הלוחות, והוסף - 'פעם סיפר אחד ששמע ממי שהיה בחתונה של רבי נפתלי טרופ זצוק"ל שהיו שם כמה גדולי עולם רבי איצלה פטריבורג רבי איצלה פטריבורג ועוד זקן אחד שאינו זוכר את שמו, ורבי נפתלי אמר את 'התורה' ובסוף מישוה הפסיקו, ואמר שמה איזה זקן אחד לר' נפתלי שאם מפסיקים באמצע הדרשה וכו' 'שבירת הלוחות', אמר לו מיד ר' נפתלי שהיה עילוי גדול - 'יישר כוחך שביברת...'

ג. באחד השיחות בעלז' סיפר רבינו זיע"א - 'הכרתי אנשים יראי שמים שבמציא' שבת לא היו יוצאים לרחוב. והוסיף שזהו משום שאו הקדושה יוצאת ולכן היצר הרע משתולל'. ד. שמעתי ממנו זיע"א שסיפר לו מי ששמע מרבי אלחנן

קוראים רוממות

המשך מעמוד 10

לקראת יום זה בכדי שזכרה לקבל התורה גם בזאת השנה.

מעלת קרוץ החומר – ההתגברות על החומר

על טענת המלאכים מצינו שנה משה רבינו מהמינא ע"ה "יצר הרע יש ביניכם" וביאר מרנא החת"ס (תורת משה שבועות) "דהתורה יש בה כל העולמות ואצילות בריאה יצירה עשייה אלא כל אחד אינו מבין ומשיג אלא מה ששייך לעולמו ומלאכי השרת אינם משיגים אלא חלק עולם המלאכים משא"כ האדם משתוו לעילאל ולעילאל וגופו ומשיג הכל". יצה"ר יש ביניכם כי אינם משיגים עולם התחתון ואנחנו משיגים עוליון ותחתון, והדברים מתוקים לשעצמם, ונבוא להיגסם בשער דבריו הקדושים של החת"ס, ולתת נופך מתורת נכדו בספר "שיר מעין" (לשבועות) שכתב בסגנון החת"ס ששאלת המלאכים הייתה איך תיך תורת ה' אצל גופים חומריים, והתשובה "וי"ל אדרכא שפלות זו של האדם הוא תהלתו שהוא אפר ודם חומר מלא תאוה ויצה"ר והוא כובש תאוותיו וחפציו ורצוניו לקיים רצון הקב"ה לכן עבודתו יותר חשובה ומדרגתו יותר גולה מדרגות המלאכים שאין להם יצה"ר" ובהש"ד חזר ושנה "אבל אם אדם הוא כובש יצרו ותאוותו בשביל רצון קונו היא עבודה תמה ובהם נקדש ונערץ מלך הכבוד כדאיתא בפיטט של יוה"כ ואביתא תהילה מקרוצי חומר מגלומי גוש והיא תהילתך" ולמה"ו דבריהם המאירים, שהיא הנותנת, דוקא מה שאנו קרוצי חומר זה הסיבה וזו השכחה שקיבלנו את התורה, בהיותנו מסובבים בסטיונות, בתאוות, במשיכה נוראה לחומר ולעולם הגשם, ובתוכנו מקונן אותו זקן שאור שבעיסה, ורק רע כל היום, בסטיונות מתחדשים ומתגברים, ועם כל אלו מתגברים אנו ועושים רצון ה' במסירות נפש, בשביתת כח הרע, בהכנעת הטומאה והיצר הרע - "והיא תהילתך", בכך אנו מקשרים את כל העולמות אל הקב"ה.

שלימות המעלה – ההשתמשות

בחומר לעבודת ה'

וננסה לתת לדברים אלו תוספת אור, מצויים אנו "בכל לבבך" וביאור חז"ל (ברכות פ"ט מ"ה) "בכל לבבך בשני יצירך ביצר טוב וביצר רע והאין יעבוד האדם את הקב"ה ביצר הרע, ביאר אדוננו הגר"א זיע"א דאין הכונה רק להתגבר על היצר הרע, אלא לעבוד עמו את הקב"ה, והיינו שהמשיכה לאכילה, שתי, שינה וכל שאר ענגיני הקוה"ז מגיע מהיצה"ר (כדחיון) שכשביטלו את יצרא דעריית לא מצאו ביצה] ושלימות האדם זה שיקח את אותם דברים שמגיעים מהיצר הרע ויקדישם קודש לה, שיש ויאלץ וישתה כוונה גמורה שיעזור לו לעבודת ה', בזה האדם עובד את הקב"ה ע"י היצר הרע. בזה נקבל עוד ביאור לדברים שלעיל בתושבת משה למלאכים "כלום יצה"ר יש ביניכם, היינו שמעלת האדם על המלאכים שהוא בעבודתו הממיתית מקדש את החומר ומשעבד את הטבע והגשמיות לעבודת ה', מה שלא שייך אצל מלאכים שכולם רוחניות, ועל כן קיבל האדם את התורה.

ה'גוף' היהודי השיג את דבר ה' פנים בפנים

ורמייננו להכי, נעמיק ומענין לענין באותו ענין, דבר ששמענו ממ"ר הגאב"ד הגר"מ גרוס שליט"א, רגילים לחשוב שמעלת יהודי על גוי כמה שאנו זכינו לחלק אלו-ק ממעל' ותחסרוהו מעט מאלוקים' בשלל ובמוח שבו שוכנת הנשמה הקדושה, מה שאין לגויים, אך בגופים לא"כ שווים אנו, והאמת שחילוק עצום יש גם בחלק של הגוף שבין יהודי לגוי, שהגוף היהודי ראה מראות אלוקים במעמד הר סיני, הקב"ה נגלה בלהבות אש, והגוף ראה את האש הגדולה ונעשה לחפצא אחר לגמרי מגוף של גויים.

ונברר בעז"ה נקודה עצומה זו, ונקדים ללשון הספורנו (פר'

התפילה כשהוא עטור בטלית ותפילין, וכשנכנס לחדר שמעתי אותו ממלמל משהו ביראה ובהתרגשות אולם לא שמעתי מה. לאחמ"כ אמר לי בחור מהחדר הסמוך ששמע אותו אומר בהתרגשות 'היום הזה באו מדבר סיני'.

סיפר לי אחר כך מתלמידיו רבינו שבבתורה היו לו קביעות עם חברו שבאם היו הולכים לישון מאוחר בלילה [מהשעה שתיים ואילך] היו הולכים ביחד לראות את רבינו זיע"א שוקד על תלמודו בביתו. והנה באחד הלילות ראה את רבינו זיע"א יושב על מקומו מלפניו מונחת גמרא ועליה ספר [אשר לא ראה את שמו] ורבינו כולו מופשט מן העולם החומרי ידיו מונפות אל על בהתלהבות עצומה, מידי פעם ידו מפלפלת באגודלו וגיצי קדושה יוצאים מפניו ומפיו. כך נמשך המחזה הנורא הזה במשך כמה דקות מאז שהגיע. לאחר מכן סגר רבינו את הספר כופף את ראשו ונשק לספר ביראה ובחביבה ואז הגיח את צאבעו על הגמרא שמתחת - ובשקיעות נוראה גמא את שורות הגמ' במהירות עצומה תוך כדי שאצבעו רצה במהירות על פני השורות, כך גמר דף ועוד דף אולי עשרים דף. עד כאן היה דבריו ומתמונה הנורה הוד של יהו' משתגעין ומתלהטים אחריה' אשר התקיים אצל מרנא ורנבא רבינו הקדוש זיע"א

ט. אחד החתנים מבני הישיבה שאכל על שולחנו בליל שבת כנהוג, סיפר שאמר לרבינו זיע"א שהוא הולך הרבה פעמים לטיש של אדמו"ר פלוגי בליל שבת. רבינו שהיה לו ידידות קרובה עם אותו אדמו"ר שליט"א והכיר והוקיר את מוסדותיו ופעלי הרבים ענה לו מיד "יש שם הרבה תורה". וכשהישיבה אותו בחור לומר שיש שם טישי אוירה רצינית של יראת מים - שתק רבינו כ-20 שניות ולאחמ"כ דפק על ידיה הכסא הבטי בו אמר - 'ותלמוד תורה כנגד כולם'. אמר ולא יסף. בברכת מודים לרבנו, זעירא ולא מחבריא, יצחק יהושע הרטמן

מכתב על זכות וחובת עם מקבלי תורה

לכבוד מערכת הגליון הנפלא, ראיתי לנכון לצרף כאן דברים שלדעתי יש בהם תועלת גדולה לעמלי התורה, בהכרת הטוב מרובה על כל פועלכם, אפרים זאב הלוי מאיר.

'אנא נפשי כתבית יהבית' –

לקרוצי חומר – חיתכן

התורה הקדושה - זו שתייה, עדיין, ייסוד לכל העולמות, ובשורש של חיי צירופי שמות של הקב"ה עצמו, עד שהקב"ה בכבודו מגדיר אותה 'נפשי', היינו הוא עצמו ממש, אלא שמתפרשת בכל עולם ועולם לפי כוח השגתו [וכמרגלא בפומי] דרבינו הגדול הגרש"א זיע"א דשור שנגח קיים גם בעולם האצילות ולמעלה הימנו, אלא שזה התיקונים וייחודים נשגבים, ואצלנו זה בציווי על מעשה גופני ועצמותו יתברך ניתנה לקרוצי חומר, לאדם שיסודו מעפר וסופו לעפר, הוא זה שקיבל את השיכור לעצמותו יתברך, ולא רק שייכות, אלא קיבל את זה ב'מתנה', זה שלו, עד כדי שלא בשמים היא, היינו שהתורה ניתנה לעולם הגשמי, לעולם ההסתר, באופן שדוקא בעולם זה יקבעו ויפסקו דיני תורה, פעמים גם נגד למה שפוסקים בעולמות העליונים - הנשמע כדבר הזה, ואין תיכין כלל שמותיו של הקב"ה יינתנו להשגת בר אנוש, אמת שכן ביאר מרנא החת"ס (תורת משה פר' במדבר פ"א פסוק י"ח) את זעקת המלאכים (שבת פח) 'רבונו של עולם מה ליבא אשה בינינו... תמדה גזוזה שגנוגה לתן טעם מאות שבעים וארבע דורות קודם שנגרר העולם את חמץ מבקש ליתנה לבשר ודם' וכתב החת"ס "אך ידוע הוא שכל ספר תורה כולה הם צירופי שמותיו של הקב"ה... אבל כולה סודות ושמות קדושים היא... אבל קטרגו על צירופי שמות הקדושים שיש בה שיתכן לבשר ודם".

בעומדנו למרגלות ההר, לקראת היום הנשגב שבו נקבל מחדש את ההשתייכות לדבר נשגב זה, ומוכרחים אנו לעמוד להתבונן - מה הקודרה שבזכותה קיבלנו את התורה, ודוקא אנו קרוצי החומר ולא המלאכים, ומה נבין את עבודתנו

יתרו) שמבאר שישנם ב' סוגי נבואה, הא' נבואת הנביאים, שזה בהתשפלות החומר והנביא משיג את הנבואה בשללו, אך יש את נבואת משה רבינו, שהתייחדה כמה שהתנבא בעוד כוחות הגוף שלו עמו, וזה מראה על שגוף עצמו נתקדש לגמרי, וכותב הספורנו שבה הסתפקו עמ"י "אמנם בנבואת משה בעודו משתמש בחושי היה ספק אצלם", וכותב הספורנו דבר נורא, במקורה זו התייחדו כלל ישראל ברגעים הנשגבים של עומד הר סיני, שגם הם קיבלו באותה שעה נבואה בצורה כזאת, ולכן הצטוו 'והיו נכונים ליום השלישי', וכותב הספורנו "שיהיה גם הגוף טהור ומוכן לנבואה לא הנפש בלבד וזה בהיות מדרגת הנבואה העתידה אז להם פנים בפנים בעוד משתמשים בחושיהם", היינו שבמעמד הר סיני הגיעו עמ"י לדרגה שהגוף עצמו התקדש לגמרי, וכבר לא היה ענין גשמי וחומרי מלא היה זה גוף - חומר שרואה פנים בפנים את דבר ה', ואת זה לא היה לגויים, הגוף שלהם לעולם לא היה ולא יהיה מקום משכן לנבואה וראיית פני ה', הוזה אומר היהודי חלוק מהגוי לא רק שיש לו תורה וחכמת אלוקים, אלא גופו חלוק מגוף הגוי.

ולהמתבאר נראה שכיון שהזכות והמעלה של עמ"י לקבל את התורה היא במה שלוקחים את תאוות הגוף, את משיכת החומר ומשתמשים בהם לעבודת ה', ובזה מייחדים את שם ה' על העולם התחתון, על החומר והטבע, הכח המיוחד הזה - לשעבד את הגוף ולהפוך אותו לכלי לרוחניות - הגיע אליהם ממה שהגוף הוא חפצא של השראת שכונה, הוא דבר שראה מראות אלוקים, ראה את דבר ה' פנים בפנים, וע"י זה יכולים הם לדורי דורות להביא את הבריאה לתכליתה והיינו לשעבד את הגוף והחומר לעבודת ה'.

'בעיני נמי לכם' – היות הגוף קדוש לה'

וביאור גורר ביאור, שיגרא דלישנא דעלמא לשון הגמ' (פסחים סח) "אמר רבי אלעזר הכל מודים בעצרת דבעיני נמי לכם" [ופרש"י "להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל שנתנה תורה בו] ובתהבובנות פורטא הרי הוא דבר פלא, התייכן יום יציאת מצרים בו היה חירות לגוץ, מעבדות לחירות, מעבדים בחומר ובלבנים לבני חורין, גם סוכות היה הנאה לגוף שלא היו לגופי ישראל מזיקים, ולא ניווקו מהשמש וכו', אך שבועות הרי הוא יום מתן תורה, כולו רוחניות, כולו קדוש לה', בו קיבלו את חכמת התורה, קיבלו את מצוות ה' ואיזה שייכות יש בכלל לגוף בכדי שנומר שלכ"ע צריך לענג אותו.

וכתב בזה בספר "סדרי היום" "בחג השבועות ראוי שישמח בו האדם תיירה מפני שהוא יום שנתנה בו תורה לישראל... והכל מודים בעצרת דבעיני נמי לכם והטעם כדי לשמח הגוף שעוסק בתורה ובמצוות שניתנו ביום הזה" ודבריו ברורים ומאירים, אך לכל המתבאר למעלה נראה עומק נוסף בדבריו, דכיון דסיבת קבלת התורה לאדם קרוץ החומר, למען יקדש האדם את גופו החומרי, ובהו יח"א שם ה' בכל העולמות, ויבא את דבר ה' גם לעולם החומר, ודוקא בזכות ה' קיבל האדם את התורה ולא המלאכים - בגלל שרק לו יש את הגוף החומרי ורק הוא יכול לשעבדו לעבודת ה', הרי שהשמה מתבטאת ביום זה דוקא בגוף, שהגוף הוא זה שזיכנו לקבל את התורה, וזה ידו אנו מקיימים את מצוות ה' בכל העולמות - גם בהאי עלמא, ולכן השמחה זה בגוף שהוא הכלי המקבל.

הקרבנות חמץ – יצה"ר – בשבועות

ונחתום בביאור נפלא שכתב בספר "שיר מעין" בקרבנות היום, איסור כרת וזהו להקריב חמץ בקרבן ציבור בביהמ"ק, מלבד פעם אחת ויחידה בשנה שבו מקריבים שתי הלחם וחמץ - הוא יום מתן תורתנו, והלא דבר הוא. ומבאר "איתא בספרים שלכן שתי הלחם שמקריבים בשבועות חמץ ואפיניה בכורים לה' שחמץ מורה על יצה"ר שחמץ אותו להקריב ע"ג מוצב מ"מ בשבועות שנתעלו מאוד... מקריבים שתי הלחם שמורה על יצה"ר שנתעלה ונתקדש ביום הבכורים והנה ע"י התורה שניתנה בשבועות נתעלה גם היצה"ר..."

לכאורה גם האוכלין סעודה שלישית בשביעי של פסח [שאינו חיוב], אסור להמשיך אחר השקיעה. עד כאן.

הרי שדעת רבינו, לפי עדות זו, כי הדין של "התחיל בהיתר" דשרי ליה לאכול קודם הבדלה, היינו דווקא בסעודת המצוה של סעודה שלישית, אבל ביו"ט דליכא דין סעודה שלישית, לא. ואם כן, כד אשכחן דגם המתחיל התחלה בעלמא ביום, נחשב "התחיל בהיתר", הגם שלא אכל כזית, נפקא דגם קיים מצות סעודה שלישית, הגם שלא אכל כזית בעוד יום, דסעודה זו מיחשבא סעודה של שבת. וצריך להסביר הדבר.

יש עמנו בזה עוד, אך הארכת כבר יותר מדאי, ופלפנו עומד לישנא דקרא במגילת רות, שאין בה לא טומאה ולא טהרה ולא איסור ולא היתר ולמה נכתבה אלא לגמילות חסדים (כדאי ברות רבה ב) - "ויאמרו לקצוצים על עמכם", אקצרה נא כאן ולא לתר. יהי ה' עמנו ועמכם כל הימים, אכ"ר.

סעודת. ובני בכורי ישראל הג"ר ישראל אשר שליט"א, העידנו על אשר נהגים בשיבתו של מן הגר"מ שטרנבור שליט"א במסיבת נעילת החג, להתחיל באכילת מיני מנדמות באכילתם משחשיכה; ותנתי לקולא איכא ביה, הן בשלל זה סעודה, והן שאין בה קיום דין של סעודה שלישית. ואם כן, זו הנתי מן העילוי מלאנדאן שליט"א בתשובות והנהגות שלו חלק ה' סי' ק, ראה שם.

רוממות הצידוד

המשך מעמוד 4

לסעוד סעודת מצווה של סעודה שלישית, אלא גם בהתחיל סעודת הרשות [ולכן אם התחיל התחלה בעלמא את השלים אכילת כזית ביום, נחשב ש"התחיל בהיתר", הגם שלא קיים מצוות סעודה שלישית].

אמנם כפי הנראה דעת רבינו הגר"ש לא כן היא, וכך הביא נכדו הגר"ש זיבל שליט"א, בן ידידי הגאון הגר"ח שליט"א. בקונטרס 'אנוכי אשיר' (דיני סעודת שבת יב), בזה"ל: התחיל לאכול מזונות אף פירות בשבת לפני השקיעה, באופן שכבר אכל סעודה שלישית ויברך ברכת המזון לפני כן. בכל אופנים אלו וכדו', שהאין סעודה זו מג' סעודות שנתחייבו בשבת, אינו יכול להמשיך אחרי השקיעה, דאין סעודה זו מצות סעודה דשבת, וכמש"כ מהרש"ם בדעת' ה' טריפות, דאין לאכול בשבת שלא בזמן, יותר מג' סעודות [א"כ הוא רעב]. ולפי זה

8. [העיר בזה הג"ר אליהו פיס שליט"א מאליה רבה ש,א דמה שאוכלים בסעודה שלישית משחשיכה, עולה למלוה מלכה. ולכאורה מוכח, דאינו עולה לסעודה שלישית, וענין. ולפי שיטתו זו, הוסף עוד ב'אנוכי אשיר' שם, כי היא לישנא: אם אין לו דברים אחרים אלא פירות, או שאין לו ג' סעודות, אלא פירות, ואוכל המזונות בתורת סעודה שלישית בשעת הדחק, בזה יכול להמשיך אחר השקיעה. כ"ל. והיינו שסובר רבינו, דדינא ד'התחיל בהיתר' תליא בקיומא סעודה שלישית בין להחמיר בין להקל, ולכן גם במזונות יכול 'להמשיך'

רבינו שליט"א נזר המידות והשכל הישר, המקום יהיה בעדו, משיב ננגדה מיניה וביה: "כמי שרואה אותו משמש למרגלות רבינו, ומתנהי טובא, חושבני כסודני כי אין מינו על זה שום סכר..." ופה היתה שיחת חולין של חכמים. וזמן השמיעו רמז על עבדם, למען יכול לקיים חת"ס' דתו ומנהי ישראל, ונמצאה העצה לסעוד על שולחן בן המלך מעתיק השמעה רבי מאיר הלוי זללה"ה, שכנינו אנדית ישראל ברחוב חזוניץ, ונמ' לרבות לשמור ה' חומש שיעור" מחצב פתוח, אש שחורה על גבי אש לבנה.

חסד המוסר – ויגבה ליבו בדרכי ה'

התנא הקדוש רבי עקיבא עד גיל ארבעים לא למד תורה, ומלמדים אותו חז"ל שכאשר הוא עמד על פי הבאר והתבונן בסלע החקוקה שממנה נבעו המים, ושאל, מהי שאלתך? וביאר רבינו ישראל מסלנט זצ"ל שרבי עקיבא סבר שלמוד התורה לא עושה שום רושם בנפשו, ולמד מכך שאין לו סיכוי להצלחה, ונאש. וכשהבין בשכלו כי כמו שבסלע גם הטיפה הראשונה עושה רושם נעלם מההרגש האנושי, ומריבוי הטיפות ברבות הימים נחקקת האבן, ע"י ההתקבצות הרשימות הבלתי נרגשות. ההבנה החדשה שהבין גרמה לו לשנוי מרובה – מיד היה רבי עקיבא דן קל וחומר בעצמו, מה רך פסל את הקשה, דברי תורה שקשים כברזל על אחת כמה וכמה שיחקקו את לבי שהוא בשר ודם. מיד חזר ללמוד תורה.

את המראה שראה שרבי עקיבא רבים ראו, ולא למדו מכך מוסר, ומה גרם לו לשנוי כל כך משמעותי? ואמר רבינו ראש הישיבה הגר"ש זצ"ל שרבי עקיבא אף בזמן שלא למד תורה מפני הקושי שהיה לו, אולם השתוקק מאוד ללמוד תורה, וכל חושיו היו נתונים למצוא את הדרך שיוכל לזכות לתורה, וכשראה שאיבנים שחקו מים למד מכך שאף הוא יוכל ללמוד תורה, והתורה הק' תחקק בליבו, ומהבנה זאת צמח רבי עקיבא שנעשה ראש תורה שבע"ס.

רבינו הגדול ראש הישיבה מרן הרב שך זצ"ל היה רגיל לעורר בתמידות – 'אסור להיות נא'ר' [שוטה], שכבנו את הגשר מגבעת הישיבה ישר לביטור החורבן רב"ד, הוא אמר לרבינו הגר"ש, אסור לי להיות נא'ר, למה בנו לי את הגשר הזה, כדי לרמוז לי שאין לי עוד הרבה זמן להיות כאן בעולם, לצעירים אף בונים כזה גשר.

רבינו ראש הישיבה תבע מעצמו ועורר אותנו להתעורר התעוררות בת קיימא, הוא הזכיר את דברי אדונו הגר"א 'לב רשעים כמעט' שהרשעים אינם חוזרים בתשובה גם אחרי ששמעו את דברי התוכחה של הצדיק, מחמת שלבן של הרשעים הוא רך ואינו נכנס אלא לשעה מועטת, ואח"כ חוזר להיות כבראשונה.

בהיכל ישיבת מאה שערים התקיים מספר גדול על גדול הדור מרן הגר"י מבריסק זצ"ל, היתה שם התעוררות גדולה במיוחד. כמה פעמים שמעתי מרה"י שהוא היה אז אברך צעיר, וסיפר שיצא מההספד יחד עם ידידו מנוער הגאון הגדול רבי אפרים זלזניק זצ"ל שדיבר בדברים כדורבנות מנהמת ליבו, שיש שני אפשרויות לפנייהם אחרי מעמד הספד מרומם כזה, ישנם שעוסקים מי דיבר כמה דיברו וכמה היו, ומפסידים את העיקר, וישנם שמתעוררים התעוררות אמיתית, לוקחים את הנקודה הפנימית ומשמרים אותה. הוא תבע את עצמו, הדברים בערו בו, הם היו בגדר 'הוא היה אומרי', איזה התעוררות ונקודה אמיתית אנו לוקחים איתנו. היה קשה לו לסבול את כל ההתעסקות בטפל, מה יוצא מזה...

ישנם שרמזו את 'וכל העם רואים את הקולות ומשה ניגש אל הערפל אשר שם האלוקים', יש רבים עוסקים בדברים שמסביב, רואים את הקולות, עוסקים בדברים של מה בכך, ומשה רבנו הסייר את כל הערפל שמסביב וניגש אל האלוקים, לוקח את ההתעוררות שאפשר לקחת, את הנקודה האמיתית, את יראת השם הטהורה. זה לא מדרגות זה הבסיס של התעוררות לקחת בעיקר דברים החשובים והעיקריים.

היתה לו הערכה מרובה במיוחד לידידו הגאון רבי אפרים זלזניק זצ"ל. ביום היארצייט של רבינו ישראל מסלנט זצ"ל, אמר לי רה"י שבימים זה גם היארצייט של הגאון המופלא רבי מרדכי פוגרמנסקי זצ"ל וגם של ידידו מנוער הגאון רבי אפרים זלזניק זצ"ל. והוסיף שלעניות דעתי שלושם באותה מחיצה בעולם העליון. ודאי ששראש של רבי ישראל היה גאוני לאין ערוך, אולם בעבודתו 'עד לקחת הכוחות נראה לי שהם באותה מחיצה נתלית אל רבינו ראש הישיבה בלווי של אחד מגדולי ירושלים, האריכו שם הרבה בהספדים, הוא אמר לי שכמה וכמה פעמים הוא ראה שבשלושת ההספדים הראשונים מתעוררים, ובשלושת הספדים אחרי זה מאבדים את ההתעוררות שקיבלו מההספדים הראשונים,

כידוע למי זכרה להתבונן בדרכיו, הוא השתוקק ללמוד מכל מה שהזדמן לו, וחיל ורעדה היה לשמוע את דברי התביעה שראש הישיבה היה תובע ומייסר את עצמו. בערב שבת קודם חג השבועות הגיע אחד מקבצי ציבור שאינו "שלם" במיוחד, ולאחר שראש הישיבה נתן לו את המטבע הכריז בקול לציבור – שיהיה שבת שלום וחג שמח 'ואגוטן בלינצ'ס'. לאחר התפילה ראש הישיבה אמר לי – הוא אינו מדבר סתם, שלחו אותו משמייס לומר לי – תהיה שלא ישרא לך מכל השבועות רק הבלניצ'ס!

נפש החיים – את טוב למעלה ממנו תמיד

רבינו רגיל היה לומר בשם מרן הגר"י מבריסק זצ"ל שאנו מוכרחים לעבודת ה' את המסילות ישירים' ואת הנפש החיים', את המסילות ישירים' שידריך אותנו לדעת את תפקידנו בעולם ולרכוש את יסודות המוסר, ואת הנפש החיים' כדי לרומם אותנו להכיר את גודל עוצם מעלתנו הנשגבה, שנגיע לויגבה ליבו בעבודת ה'. אין אפשרות לוותר על אחד מהם.

חשיבות מיוחדת היה לרבינו ראש הישיבה להדריך את תלמידיו ללמוד את הספר הקדוש 'נפש החיים'. רגילים בני הישיבות הקדושות בחודש אלול ללמוד בסדר מוסר בספר 'שערי תשובה'. מהשאלות הראשונות ששאלתי את רבנו, האם יכול אני ללמוד באלול 'נפש החיים' או כמו שרגילים ביישיבות ללמוד 'שערי תשובה'? והשיב 'נפש החיים' אין טוב למעלה ממנו תמיד!

והוסיף את דברי המשנה באבות פ"ד הלומד תורה על מנת ללמד מספיקים בידו ללמוד וללמד. אור העולם 'בעל הנפש החיים' מסר נפשו ללמד, וזכה שיש השפעה גדולה מלימוד ספרו. והזכיר שבספר המפורסם לשבח 'מנוחה וקדושה' כותב שהגאון החסיד רבי חיים מוואלאצין כל ימיו התאמץ לזכות את הרבים, וזכה שספרו נפש החיים כוחו להלכה לבב אנוש כאילו היה שומע מפי המחבר בחיים חיותו, ובפרט בשער הרביעי שער התורה.

אש קודשו של הנפש החיים הקדוש' בערה בליבו של רבינו כל ימיו, והוא דרבן אותנו ללמוד את כל שעיו מתחילתו לסופו ולדבוק בו כבר מגיל צעיר, במטבע לשונו רגיל היה לומר שנפש החיים הוא קודש הקודשים' כלולים בו כל יסודות היהדות והוא מכיל את חוט השדרה של עבודת האדם בעולמו. הזוכה ללמוד בו מבין ולו במעט 'מי הוא' ועד היכן רום מעלתו של כל אחד ואחד מישראל, העוסק בו מכיר ולו במקצת מהו התפקיד הנעלה שהעניק לנו הבורא יתברך.

כדי להמחיש לנו מעט מגדולתו של רבינו הגר"ח היה מספר את שזכה לשמוע מזקני ירושלים, ששמעו איש מפי איש [פעמים חזר על שמותם] עד הגאון ציס"ע רבי זונדל מסלנט זצ"ל, שישב לפני הגר"ח וראה עושה חשבון נפש, ושאלוהו על שום מה? והשיב להם שתמיד הוא רואה לנגד עיניו פרוס את כל הש"ס, עכשיו הוא ראה שיש כעין מחיצה של וילון דק בינו לבין הש"ס, והתבונן ובחן את מעשיו ומצא שנכשל ובירך ברכה שאינה צריכה, ושב על כך בתשובה ושוב ראה את הש"ס פרוס לפניו ללא מחיצה. נורא מאוד.

מוסר ה' בני אל תמאס

הסבא מקלם העמיד בדרכו המיוחדת בית מדרש מפואר לשם ולתהילה, 'בית התלמוד תורה של קלם' והעמיד שם תלמידים רבים גדולי עולם. רה"י אמר ששלושה גדולי מוסר מאותו בית מדרש 'קלם' שינו את פני ארץ ישראל כולה, המשגיחים רבי אליהו אליעזר דסלר, רבי אליהו לופיאן, ורבי יחזקאל לונשטיין – זיע"א. היו עוד שפעלו אך בעיקר הם זכו להשפעה מרובה.

הסבא בחר לצטט (חכמה ומוסר ח"א אות ל"ו) את דברי האבקה רוכל – רבי הלל ליכטנשטיין מקולומי, וז"ל 'ורק לימוד אגדות מוסר של מאמרי חז"ל היא התבלין ורטיה שיוכל האדם לכבוש את יצרו ולנצח על ידי שלומד אותם, ורק עליהם אמרו חז"ל בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין. ומפני שדבר זה גדול באיכותו מאחר שקיים כל תרי"ג תלוי בו, ומשום שסטרטא אחרא יודע זאת, דרכו מעולם להשתדל ולטרוח בהסתרה לבטל לימוד זה, או מיה' להחליש איכותו וחשיבותו אצל בני אדם. ועל ידי כן מרויח שאין להם רטיה, וכשל עוזר ונפל עוזר חס וחלילה. וזאת היא שגרם חורבן בית פארתנו והגלותנו מארצנו, ובעונותינו הרבים עדיין מרקד בינינו עוון זה, עכ"ל.

תשוקה וכמיהה לגדלות ולרוממות

רבנו רה"י עורר שהאל"ף ב"ת של לימוד המוסר הוא 'לייסר' את עצמו, לדבר עם עצמו דברי מוסר היורדים חדרי בטן. לנשמה הגבוהה שלנו יש שותף, וצריך לדבר איתו בשפה שלם. על השתופפות המורכבת הזאת אפשר להגיע לדרגות גבוהות מאוד, גם למעלה ממלאכים, אפשר לחיות בגן עדן התחתון, או למי שמפסיד את המתנות הנפלאות שה' העניק לנו, על כל אחד, לייסר עצמו בגנות העברות וההפסד והאבדון הנצמא בהם. להשמר מכל משמר מפתוי היצר, המשתדל בכל כוחו להפסיד מאיתנו את העיקר ולהעסיק אותנו בטפל. לקנות את קיוש המידות הטובות ולשבור ולהרחיק את הרעות. הוא חזר על דברי רבינו יונה (שער שני כו) אם האדם לא יעורר נפשו מה יועילוהו המוסרים, כי אף על פי שנכנסים בליבו ביום שומעו, ישכחם היצר ויעבירם מלבו.

הוא תבע וייסר את עצמו ללא רחוק, גם בזקנותו, על שמסר בעבודת ה' לפי השגתו, דברים היורדים לעומק השיתין, ועל ידי זה נכנסו גם בלבבות השומעים, והושפעו מהם השפעה מרובה. דמותו עומדת כנגד עינינו ומציפה בנו תשוקה עזה לעולם השגות מרומם, לגדלות ולשלמות. לאצילות ולזון. הוא הכה על קדקודו ותבע שנצל את האפשרויות העצומות שהעניק לנו הבורא יתברך. העולם הזה מלא מטמונים, יש בו דברים יקרים מפז. כל לימוד תורה, כל קריאת התורה, כל תפילה, כל שבת קודש קודשים, אפשר להרקייע שחקים, ואם לא עושים זאת, זה 'בטלנות', זה פחיתות והוללות להתעלם מכל החמודות שה' העניק לנו.

עלינו לייסר את עצמנו לא לתת לגלי העולם להרדים אותנו, החיים הרוחניים אינם באים ממילא אלא צריך לעורר אותם, להיזהר מהיצר שמפיל עלינו את תרדמת ההרגל, 'מי האיש החפץ חיים אורב למים לארבע טוב', מי שיועד את מעלת הימים, אובד אותם ויועד לנצל אותם, ומי שמתרפא שונא את הימים, עלינו לקבל בשמחה וברננה את הזמנים המקודשים שארובות השמיים פתוחים בהם. הוא עורר כל אחד לזכות למעלת הדעת 'דא ביה כולא ביה', וכדברי אדונו הגר"א, 'דעת המתפשט', שהידעיות המרובות שיש לנו במוח, יתפשטו וישפיעו על כל הכוחות שלנו. לקיים את תכלית האדם בעולמו לטוב לנו כל הימים.

בנוסף נטע בלב כל אחד מאתנו אמונה ברורה שיש ביכולתנו גם בדורנו אנו להגיע להשגות גבוהות בתורה בתפילה ובמידות, ולהדבק בה' יתברך, ולזכות לחזות בנועם ה' בעולם הזה ובעיקר לנצח נצחים.

כימיים שונים] דנו פוסקי זמנינו בזמן ההמתנה. ובאופן כללי ניתן לומר שרוב הביניות המיצרות בארץ אין צריך מן הדין להמתין אחריון שש שעות, ודי בהמתנה

אחד ינהג כהוראת רבותיו.⁴²
בירך על מאכל בשרי בטעות

אכל בגינה, ובירך על מאכל בשרי, יעשה קינוח והדחה בין הברכה לטעימה, ולא נחשב להפסק.⁴³

וכן בגינה המצויה בארץ אין טעמה מושך כ"ח ואין בה כ"ח שומן. ויש מחמירין להמתין עליה ש"ש, אמנם למעשה המיקל להמתין שעה אחת עם ברכה אחרונה יש לו על מי לסמוך.
43. שכל שהוא צורך האכילה ל"ח הפסק (מיהו לפמשנ"ת שיש בלבוש הקינוח ופעמים צריך לברך עליו והוי הפסק).

ועיי' בהגר"א ס"ק יא. וא"כ בצירוף כל הנך צדדים, וכן לפמשנ"ת הש"ך והט"ז שצריך שתהא מיושנת ו' חדשים, והט"ז מוסיף שתהא מתולעת, וזה אין מצוי בגבינות המיוצרות כאן. והנה אף בגבינה אחר בשר, להרמ"א סגי בהמ"ז ובתוספת שעה הוא לכתחילה להרמ"א (ס' ע"ט ס"א), וא"כ לא עדיף בגינה זו מבשר עצמו, ולכן המיקל להמתין שעה ובמה"א בודאי יש לו על מי לסמוך.

42. הנה לכשתבונן במקור הדין בגבינה קשה נחזי דלא בריא כ"כ, דהלא פשטא דהגמ' חולק דק: במאר דליכא איסור עוף אחר בניה ואכן המחבר כלל לא סובר כ"ז, ואף הרמ"א שמביאו כותב ויש מקילין ואין למחות רק שיעשו קינוח והדחה, וסיים מיהו טוב להחמיר, והש"ך ס"ק יד' מבאיר בשם מהרש"ל שאדברא אין להחמיר והוא כמו מינות, שהרי בגמ' איתא להקל,

אפשרות להנצחה \ ברכה על גבי הגליון באחת מן האפשרויות הבאות:
בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' לפי החיפוש: קופות נוספות
'רוממות' - גליון שבועי לבני התורה

או בטלפון 'קו רוממות': 0722-588477 (+972-722-588-477)
כמו כן ניתן מענה אנושי בכל עניני הגליון בטלפון הנ"ל
שלוחה 3 או במייל המערכת: b264464@gmail.com

בכל ענייני הגליון בארה"ב -
ניתן לפנות להרב דוד יהודה פיינרסטון שליט"א
במס': 345-3007324.